

Oslo-speilet nr. 2 2010 – barn og unge i fokus

Oslo er inne i en periode med sterk befolkningsvekst. Høy netto innflytting, kombinert med høye fødselstall og økt levealder har ført til at byen har vokst med nærmere 50.000 personer i løpet av de fire siste årene. Økningen i barnebefolkningen har vært spesielt fremtredende, og har allerede skapt utfordringer i forhold til kapasiteten i Oslos barnehager. Det ble født i alt 10.254 barn i Oslo i 2009, 306 flere barn enn i rekordåret 2008. Utviklingen med stadig flere fødte skjer samtidig med at barnefamiliene nå har en tendens til å bli boende i byen lengre enn tidligere.

Dette innebærer at man kan forvente et sterkere press i skolekapasiteten i årene fremover. I Oslo kommunes og Akershus fylkeskommunes nye befolkningsfremskrivning for årene 2011-2030 antydes det i mellomalternativet en vekst på 26.000 personer (45 prosent) blant personer mellom seks og femten år i løpet av perioden.

Oslos massive barnehageutbygging de siste årene, vektleggingen av å etablere barnevennlige parkområder rundt om i byen samt det at man i sterkere grad enn tidligere pålegger utbyggere av nye boligprosjekter å avsette arealer til utelek kan på den ene siden ses på som tiltak for å ta høyde for denne veksten. På den andre siden vil slike tiltak i neste

omgang kunne virke stimulerende for ytterligere vekst.

Isolert utgjør økningen i barnebefolkningen økte utgifter for byen. I et mer langsiktig og overordnet perspektiv er det imidlertid balansen mellom aldersgruppene som vil være avgjørende for hvordan samfunnet makter å løse nødvendige oppgaver. Høye fødselstall er ett av flere forhold som bidrar til en yngre befolkning, noe som igjen har en gunstig innvirkning på aldersbæreevnen.

Uansett vil et rent økonomisk tilnærming til denne utviklingen bli for snever. Barna er med på å holde byen levende, og det at barnefamiliene i sterkere grad enn tidligere velger å bli boende i byen kan ikke oppfattes som noe annet enn et sunnhetstegn.

” Det er fastslått at det kommer et menneske til verden hvert tredje sekund. Det er selvfølgelig mye. På den annen side skal man ikke se bort fra at det her dreier seg om ganske små barn ”

-Fredrik Stabel

Innholdsfortegnelse

Oslo-speilet nr. 2 2010 – barn og unge i fokus	1
Sterk vekst i tallet på innenbys kollektivreiser i Oslo også i 2009	2
Sterk befolkningsvekst i Oslo også fremover	5
Oslo-kvinner føder barn som aldri før	9
Flere barn med tiltak i barnevernet i Oslo i 2009	15
Hvor mye og hvorfor øker uførepensjoneringen?	19
Sykefraværet for kommunalt ansatte i Oslo gikk opp i 2009	23

Sterk vekst i tallet på innenbys kollektivreiser i Oslo også i 2009

I 2009 hadde Oslo i alt 198,3 mill. kollektivreiser innen byens grenser inkl. transporten for funksjonshemmede (TT-transporten). Dette er 10 mill. eller 5,3 prosent flere reiser enn året før, og 2009 var sjetten år på rad med vekst i kollektivtrafikken siden 2003 som er året med lavest antall reisende innenbys på 2000-tallet. Dette året hadde Oslo 159,8 mill. innenbys kollektivreiser, og i de seks årene 2003-09 var den gjennomsnittlige årlige veksten i tallet på kollektivreiser 6,4 mill. eller 3,7 prosent.

I samme periode hadde byen en betydelig vekst i folketallet, men dette har ikke forhindret at veksten i antall kollektivreiser pr. innb. har økt. I tabell 1 er vist utviklingen i tallet på innenbys kollektivreiser i Oslo samlet og etter driftsart i perioden 1992-2009. Reisene er som vanlig for kollektivtrafikken målt som antall påstigninger.

Året 2003 er året med lavest antall kollektivreiser på 2000-tallet med 159,8 mill. Tallet økte til 2004 til 161,2 mill., men dette forhindret ikke at antall reiser pr. innb. gikk ned fra 306,2 i 2003 til 304,2 i 2004 (beregnet på grunnlag av bosatte ved utgangen av året). Deretter viste antall reiser pr. innb. kontinuerlig vekst inntil det nådde 337,9 i 2009. Ikke siden 1980, da vi startet å beregne antall innenbys kollektivreiser pr. innb., har tallet for reiser pr. innb. ligget så høyt som i 2009. Til sammenligning var antall innenbys reiser pr. innb. 327,2 i 2008 og 317,2 i 2007, og går vi tilbake til 1992 da antall innenbys kollektivreiser i Oslo lå lavest, bare 287,3 pr. innbygger.

Etter dette har en har hatt seks år på rad (2003-09) med økt antall innenbys kollektivreiser i Oslo og fem år (2004-09) med et økt antall kollektivreiser pr. innbygger, med andre ord en relativt sett sterkere vekst i tallet på kollektivreiser enn i folketallet.

Figur 1 viser utviklingen i henholdsvis antall innenbys kollektivreiser og reiser pr. innbygger i årene 1992-2009. Den viser en svak utvikling i antall kollektivreiser de første årene etter tusenårsskiftet, noe som på grunn av en relativt sterk befolkningsvekst ga seg utslag i en nedgang i antall reiser pr. innb. i de tre årene 2002, 2003 og 2004.

Målt i antall passasjerer domineres kollektivtrafikken i Oslo helt av de tre driftsartene T-bane, sporvogn og buss. Disse tre driftsartene sto i 2009 for i alt 191,3 mill. reiser, knapt 97 prosent av det samlede antall innenbys kollektivreiser i Oslo.

Alle de tre "store driftsartene", T-bane, sporvogn og buss; hadde klar vekst i trafikken siste år, jf. figur 2. T-banen økte sitt passasjertall til 74,3 mill. i 2009, en vekst på 1,5 mill. reiser eller 2,1 prosent fra året før, mens sporvogndriften økte passasjertallet til 42,8 mill., dvs. 3,1 mill. reiser eller 7,8 prosent, og bussen til 74,2 mill., en vekst på 5,5 mill. eller 8,0 prosent. Av den samlede veksten i kollektivtrafikken siste år falt etter dette 15 prosent på T-bane, 31 prosent på sporvogn og 55 prosent på buss. At den samlede andelen av veksten på denne måten blir på 101 prosentandeler, har sammenheng med at lokaltogtrafikken i

Tabell 1. Kollektivreiser i Oslo innenfor bygrensen 1992-2009 etter driftsart (mill. reiser)*

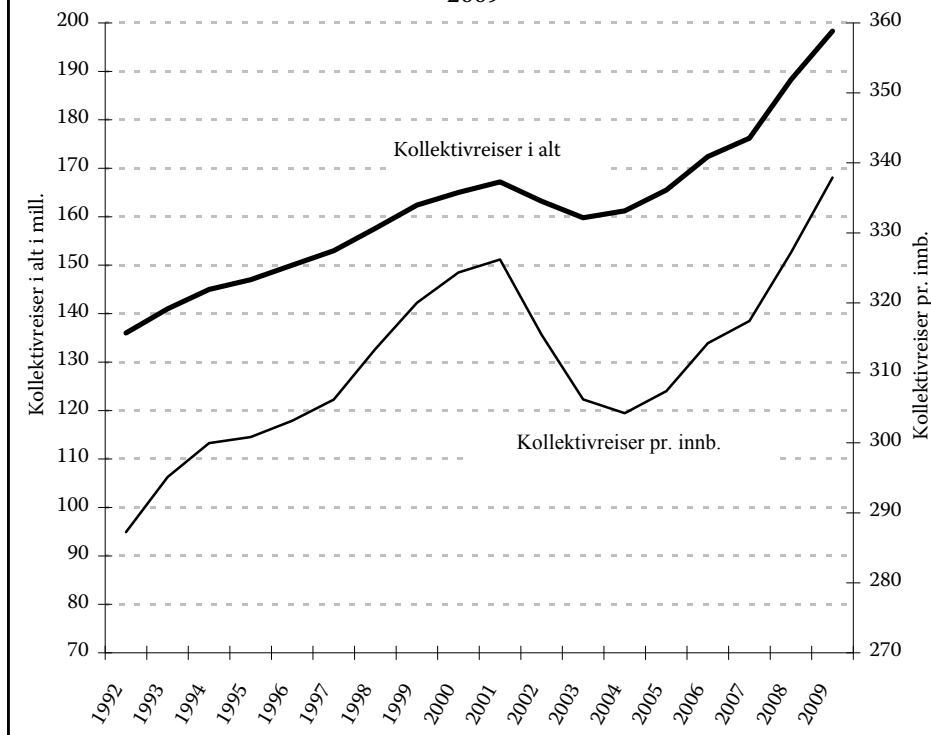
Driftsart	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009
T-bane	52,0	56,5	57,0	67,0	67,5	68,4	59,4	63,6	64,5	66,5	72,8	74,3
Sporvogn	28,0	30,0	32,0	33,5	35,0	33,6	30,4	32,5	36,5	37,0	39,7	42,8
Buss**	49,0	51,5	54,5	51,0	55,7	56,1	64,6	62,5	64,5	65,8	68,7	74,2
Lokaltog (NSB)**	5,0	5,0	4,5	4,0	4,1	3,1	4,6	5,0	5,0	5,0	5,2	5,1
Båt**	1,0	1,0	1,0	1,0	0,8	0,8	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
TT-transport	1,0	1,0	1,0	1,1	1,9	1,2	1,2	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9
Reiser i alt	136,0	145,0	150,0	157,6	165,0	163,2	161,2	165,5	172,4	176,2	188,3	198,3
Reiser pr. innb.***	287,3	300,0	303,2	313,4	324,3	315,4	304,2	307,4	314,2	317,4	327,2	337,9

* Tall avrundet til nærmeste halve million t.o.m. 1997, til nærmeste tidels million senere

** Beregnede tall for fordelingen av trafikken innenbys på kontrakt med Oslo Sporveier på hhv. buss (SL-trafikk), lokaltog og båt

*** Beregnet på grunnlag av folketallet ved utgangen av året

Figur 1. Innenbys kollektivreiser i Oslo i alt og pr. innbygger 1992-2009

heten på grunn av større anleggsarbeider i hele eller deler av året. Jernbanetorget var for eksempel stengt for gjennomkjøring frem til slutten av april, noe som medførte store begrensninger i dette områdets funksjon som knutepunkt for kollektivtrafikken. Det var videre sterke begrensninger i fremkommeligheten på Carl Berners plass hele året, og det var tilsvarende begrensninger i fremkommeligheten på grunn av anleggsarbeider i Grenden. For øvrig var det i 2009 trafikkproblemer begrenset til en enkelt driftsart, og disse er behandlet under den enkelt driftsart under.

Sett i et femårsperspektiv er det T-bane og sporvogn som

Oslo hadde en marginal nedgang (-0,1 mill. passasjerer) fra 2008 til 2009.

Oslo fikk et høyt passasjertallet for 2009 til tross for at flere steder i byen var begrensninger i fremkommelig-

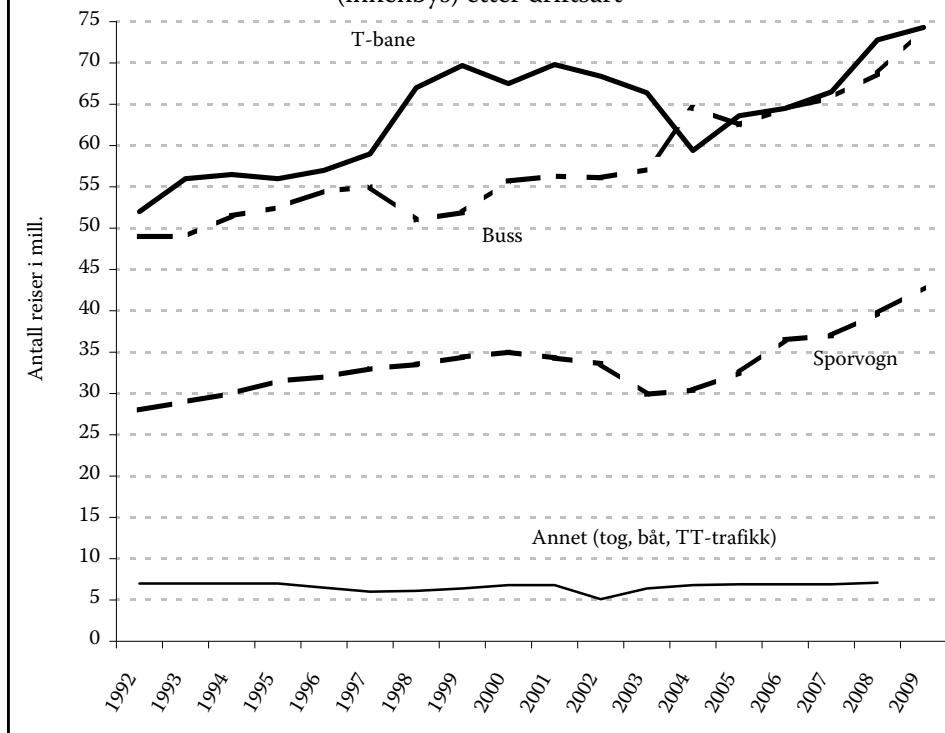
har hatt størst vekst i trafikken. I perioden 2004-09 utgjorde således veksten i antall reiser i disse to driftsartene henholdsvis 40 og 33 prosent av den samlede veksten i passasjertallet innenbys. Tilsvarende hadde bussen 26 prosent

av veksten i trafikken i denne perioden. Veksten for T-banen skyldes særlig åpningen av T-baneringen i 2006, mens det bak veksten for sporvogn ligger en generell satsing i denne perioden, ikke minst ved innføringen av 5- og 10-minutters ruter (det "rullende fortau") høsten 2005.

De øvrige driftsartene (jernbane, båt og TT-trafikk) hadde samlet sett nokså stabile trafikk tall både for siste år og perioden 2004-09 som helhet på rundt 7 mill. innenbys reiser. Det må her skytes inn at passasjertallene for tog og båt er noe usikre.

Mens tabell 1 foran ga utviklingen i kollektivtransporten innenbys i absolutte tall, viser tabell 2 den relative vek-

Figur 2. Antall reiser i kollektivtrafikken i Oslo 1992-2009 (innenbys) etter driftsart

Tabell 2. Kollektivreiser i Oslo innenfor bygrensen 1992-2009 etter driftsart. Indeks for antall reiser i de enkelte driftsartene i 1992=100*

Driftsart	1992	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009
T-bane	100,0	108,7	109,6	128,8	129,8	131,5	114,2	122,3	124,0	127,9	140,0	142,9
Sporvogn	100,0	107,1	114,3	119,6	125,0	120,0	108,6	116,1	130,4	132,1	141,8	152,9
Buss**	100,0	105,1	111,2	104,1	113,7	114,5	131,8	127,6	131,6	134,3	140,2	151,4
Lokaltog (NSB)**	100,0	100,0	90,0	80,0	82,0	62,0	92,0	100,0	100,0	100,0	104,0	102,0
Båt**	100,0	100,0	100,0	100,0	80,0	80,0	100,0	90,0	100,0	100,0	100,0	100,0
TT-transport	100,0	100,0	100,0	110,0	190,0	120,0	120,0	100,0	90,0	90,0	90,0	90,0
Reiser i alt	100,0	106,6	110,3	115,9	121,3	120,0	118,5	121,7	126,8	129,6	138,5	145,8

* Vedr. tallgrunnlaget, se tabell 1

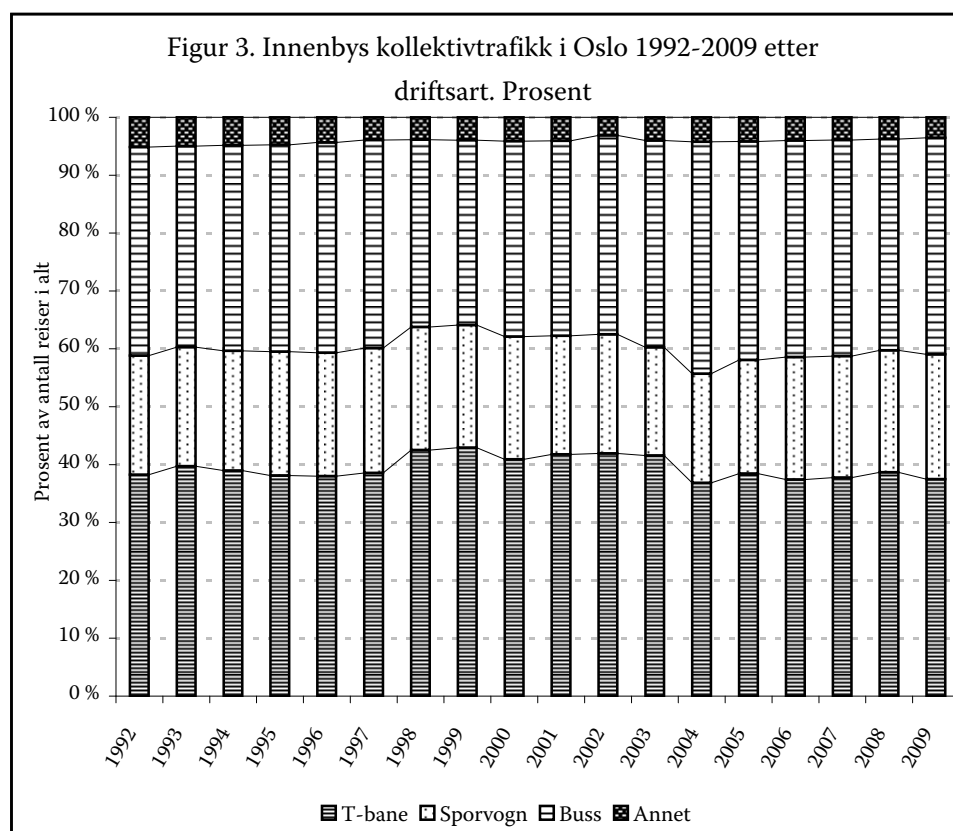
sten i passasjertallet for de enkelte driftsartene i hele perioden 1992-2009. Mens det over ble vist at T-bane og sporvogn hadde den sterkeste relative veksten i trafikken i femårsperioden 2004-09, viser tabell 2 at det var sporvogn og buss som hadde sterkest vekst i de hele perioden mellom 1992, da passasjertallet lå lavest, og 2009. Av driftsartene hadde bare sporvogn og buss en relativ vekst i den innenbys kollektivtrafikken i denne perioden som var sterkere enn i kollektivtrafikken som helhet, henholdsvis 52,9 og 51,4 prosent mot 45,8 prosent for kollektivtrafikken som helhet.. T-banen hadde til sammenligning en vekst i trafikken på 42,9 prosent i denne perioden.

Figur 3 viser fordelingen av passasjertallet i den

innenbys kollektivtrafikken i Oslo etter driftsart i perioden 1992-2009. Trafikken er i her delt i fire grupper, henholdsvis T- bane, sporvogn, buss og en restgruppe kalt "an-net". Denne siste består av lokaltogene på jernbanen, båt og TT-trafikk. Både tabellen og figuren starter med 1992, det året kollektivtrafikken lå på sitt laveste med i alt 136 mill. innenbys reiser.

Antall reiser med T-banen har gått kontinuerlig opp de siste fem årene, fra 59,4 mill. reiser i 2004 til 74,3 mill. reiser i 2009. Dette gir en årlig vekst på gjennomsnittlig 3,0 mill. reiser eller 4,6 prosent i denne perioden. Veksten i antall reiser på T-banen i denne perioden medførte en økning i T-banens andel av den samlede kollektivtrafikken i Oslo fra 36,8 prosent i 2004 til 37,5 prosent i 2009. Når andelsveksten for T-banen ikke ble enda større i denne perioden, skyldes det den betydelige økningen i den samlede kollektivtrafikken i Oslo.

Den sterke veksten på T-banen fra 2004 til 2009 må ses i lys både av driftsinnskrenkninger og utvidelser i T-banetilbudet. Det lave passasjertallet i 2004 skyldes således anleggsarbeidene knyttet til T-baneringen som medførte en del bruk av buss for bane og avkorting av Kolsåsbanen til Stortinget-Bekkestua i en periode på 1 ½ år 2003-04, likeledes Frognerseterlinjen til Majorstuen-Frognerseteren i noen måneder i 2004. Den senere veksten skyldes bl.a. åp-

ningen av T-baneringen i 2006 og innføring av to avganger pr. kvarter på Grorudbanen. På bakgrunn av bl.a. de pågående byggearbeidene på T-banelinjene til Kolsås og Frognerseteren kan det på noen års sikt forventes ytterligere vekst i passasjertallet på T-banen.

Sporvognstrafikken hadde en noe mindre vekst i antall passasjerer enn T-banen i perioden 2004-09 som helhet, henholdsvis 2,5 mill. i årlig gjennomsnitt på sporvogn og 3,0 mill. på T-banen. Sporvognstrafikken hadde imidlertid en klart større relativ vekst enn T-banen, 7,1 prosent i årlig gjennomsnitt mot 4,6 prosent på T-banen. Den store veksten for sporvogn i denne perioden har klar sammenheng med de siste årenes bevisste satsing på denne driftsarten, særlig gjennom en generell oppgradering og ikke minst innføring av fem- og timinutters ruter det meste av driftstiden. ("rullende fortau").

Sporvognstrafikken har hatt klar vekst siste år til tross for avkortningen av Lilleakerbanen fra mai 2009 ved at Lilleaker under Kolsåsbanens ombygging ble opprette som ny endestasjon i stedet for Bekkestua.

For perioden etter 1990 fikk sporvognstrafikken sin største andel av samlet innenbys kollektivtrafikk i 2009 med 21,6 prosent, sin laveste i 2003 med 18,7 prosent, dvs. før innføringen av det "rullende fortau" i 2005 (figur 2 og 3). Dette innebærer en økning i andelen av kollektivtrafikken på 2,9 prosentandeler på seks år; størst var andelsveksten i de tre årene 2005, 2006 og 2009 som alle hadde en økning i andelen av den samlede kollektivandelen på 0,5-7 prosentandeler.

Bussen (innenbys busser som kjører på kontrakt for

Ruter AS) hadde i 2009 74,2 mill. passasjerer, en vekst på 5,5 mill. eller 9,6 prosent fra året før. Dette ga bussen den største veksten blant driftsartene både absolutt og relativt i 2009 og medførte at bussens andel av den samlede innenbys kollektivtrafikken økte til 37,4 prosent, dvs. 0,9 prosentandeler mer enn året før.

Bussen hadde i perioden 2004-09 en økning på 9,6 mill. passasjerer. Dette innebærer en gjennomsnittlig årlig vekst på 1,9 mill. passasjerer eller 2,8 prosent i denne perioden, men som andel av den samlede innenbys kollektivtransporten har det likevel vært en nedgang på 2,7 prosentandeler, fra 40,1 prosent i 2004 til 37,4 prosent i 2009.

Svingningene i antall reiser med buss de siste årene må ses i lys av bl.a. bruken av buss til erstatning for bane i forbindelse med nyanlegg, for eksempel på Kolsåsbanen og Frognerseterlinjen, likeledes på Grorudbanen i de periodene den var stengt ved anlegget av T-baneringen.

Antall innenbys reiser for "annet-gruppen" har samlet sett vært meget stabilt i hele perioden 1992-2009 selv om trafikken for den enkelte driftsart har vist svingninger i denne perioden. Tallene for driftsartene i denne gruppen må imidlertid brukes med stor forsiktighet fordi tallgrunnlaget for reiser med lokaltog, til dels også båt, tradisjonelt har vært usikkert. Det er i denne sammenheng verdt å merke seg at tallgrunnlaget for disse reisene de aller siste årene er blitt forbedret.

I "annet-gruppen" finner vi også TT-transporten. Denne har de siste årene ligget stabil på noe over 900.000 reiser som omfatter bruk av så vel vanlige drosjer som spesialtransport for bevegelseshemmede.

Kilde: Ruters årsrapport, Byrådsavdeling for miljø og samferdsel (TT-trafikken)
Kontaktperson: Spesialrådgiver Geir Thorsnæs, tlf. 23 49 17 34

Sterk befolkningsvekst i Oslo også fremover

Oslo kommunes og Akershus fylkeskommunes nye befolkningsfremskrivning for regionen i årene 2011-2030 viser en fortsatt sterk befolkningsvekst i årene fremover. I fremskrivningens mellomalternativ er de to fylkenes befolkning beregnet til nærmere 1,5 millioner i 2030, en økning på over 30 prosent i løpet av perioden. Oslos befolkning alene ventes å øke til rundt 781 000 personer i 2030, en vekst på rundt 33 prosent fra dagens nivå.

Alternative forutsetninger gir alternative scenarioer

Befolkningsfremskrivningen er utarbeidet i tre alternativer. Mens mellomalternativet legger opp til en befolkning for regionen totalt i 2030 på i underkant av 1,5 millioner, antyder høyalternativet en befolkning på over 1,6 millioner på samme tidspunkt. I fremskrivningens lavalternativ er befolkningsveksten mer dempet, og gir en befolkning

Fremskrivningens forutsetninger - tre alternativer			
	Lavalternativ	Mellomalternativ	Høyalternativ
Fruktbarhet	1,50 (2020)	1,93 (2013)	2,10 (2020)
Forventet levealder, menn	+ 2,3 år (2030)	+ 3,4 år (2030)	+4,8 år (2030)
Forventet levealder, kvinner	+1,6 år (2030)	+2,8 år (2030)	+4,2 år (2030)
Netto innflytting	0 (2029)	3 877 (2029)	9 137 (2029)
Boligpotensial Oslo og Akershus	165 019		

på rundt 1,3 millioner i 2030.

I utgangspunktet benyttes et felles sett av forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet og flytting for hele regionen. Selv om Oslo og Akershus gjerne betraktes som ett og samme bo- og arbeidsmarkedsområde er regionen demografisk sett nokså heterogen, ikke minst i forhold til fruktbarhet og dødelighet. Det er i fremskrivningen tatt høyde for slike lokale variasjoner, men det bør likevel presiseres at presisjonsnivået synker når fremskrivningen brytes ned på lavere geografisk nivå enn regionnivå.

Fruktbarheten øker, dødeligheten synker

En befolknings vekst utgjøres av antallet fødte i forholdet til antallet døde (fødselsoverskudd), samt av antallet innflyttere i forhold til antallet utflyttere (netto innflytting). Oslo har de senere årene hatt svært høye fødselstall, samtidig som dødeligheten har fortsatt å synke. I samme periode har også nettoinnflyttingen vært stigende. I fremskrivningsperioden ventes nettoinnflyttingen å synke grunnet lavere økonomiske konjunkturer. Videre er det lagt til grunn at dødeligheten vil fortsette å synke, mens fødselstallene vil holde seg på et stabilt høyt nivå. Dette er en

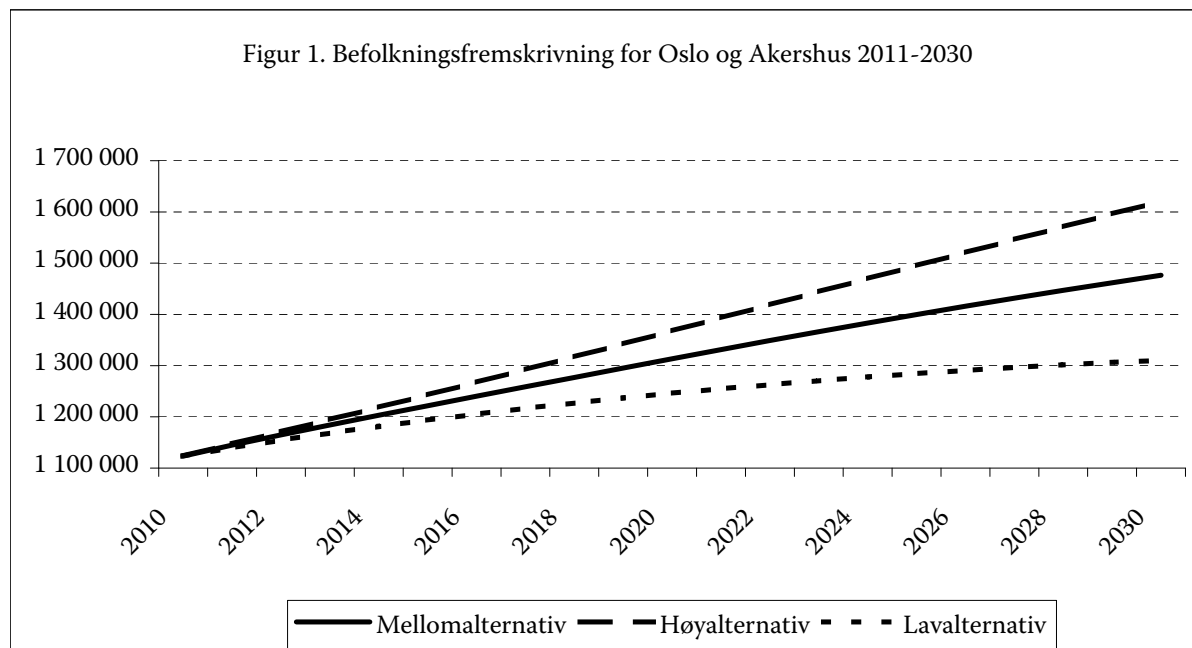
forventet tendens regionen deler med landet som helhet. I sum innebærer dette at Oslo har et potensial for en betydelig befolkningsvekst til tross for antakelsen om lavere netto innflytting.

Nettoinnflyttingen vil kunne variere mye fra det ene året til det andre, mens fødselsoverskuddet har en mer stabil karakter. Det legges grunn at fødselsoverskuddet vil utgjøre en stadig større andel av befolkningsveksten i årene fremover.

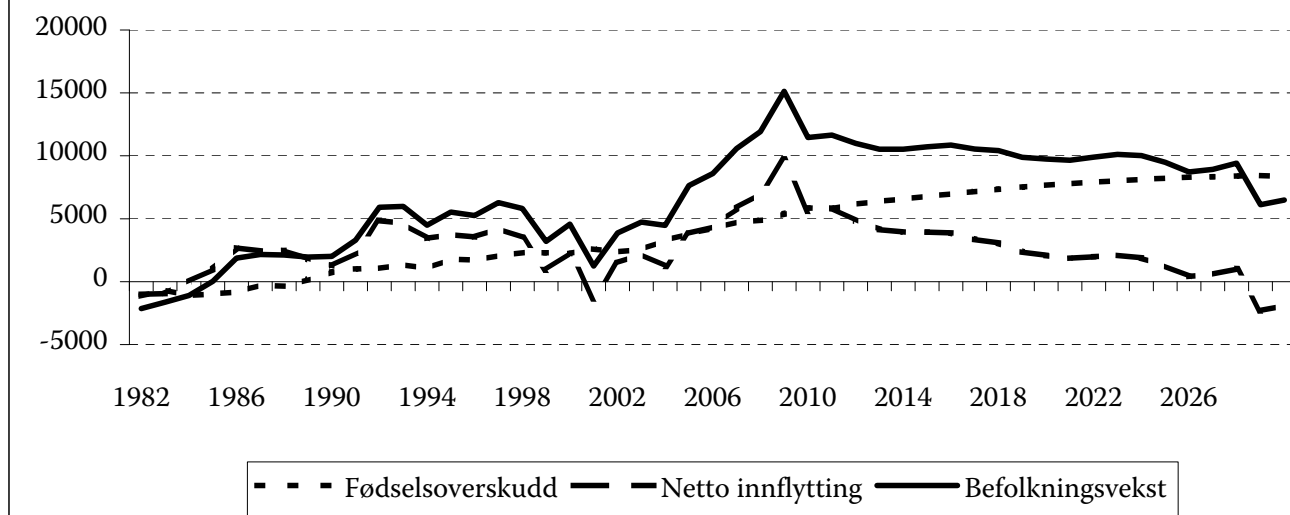
Oslos yngre bølge

I nyhetsbildet og i offentlige debatter er det gjerne en sterk fokus på den såkalte eldrebølgen, og de økonomiske konsekvensene rundt en aldrende befolkning. Oslo kommune har i den senere tid merket effekten av en allerede påbegynt yngre bølge. Det blir født langt flere barn i Oslo enn tidligere, dels som et resultat av at hver kvinne stadig får flere barn, men også fordi svært mange kvinner i fødedyktig alder flytter til byen. Samtidig er det en klar tendens at barnefamilieene blir boende i byen lengre enn tidligere. Dette har naturlig nok ført til utfordringer i forhold til å bygge nok barnehageplasser. Utfordringen i forhold til skolesek-

Figur 1. Befolkningsfremskrivning for Oslo og Akershus 2011-2030

Figur 2. Registrert og fremskrevet fødselsoverskudd, netto innflytting og befolkningsvekst for Oslo 1982-2030

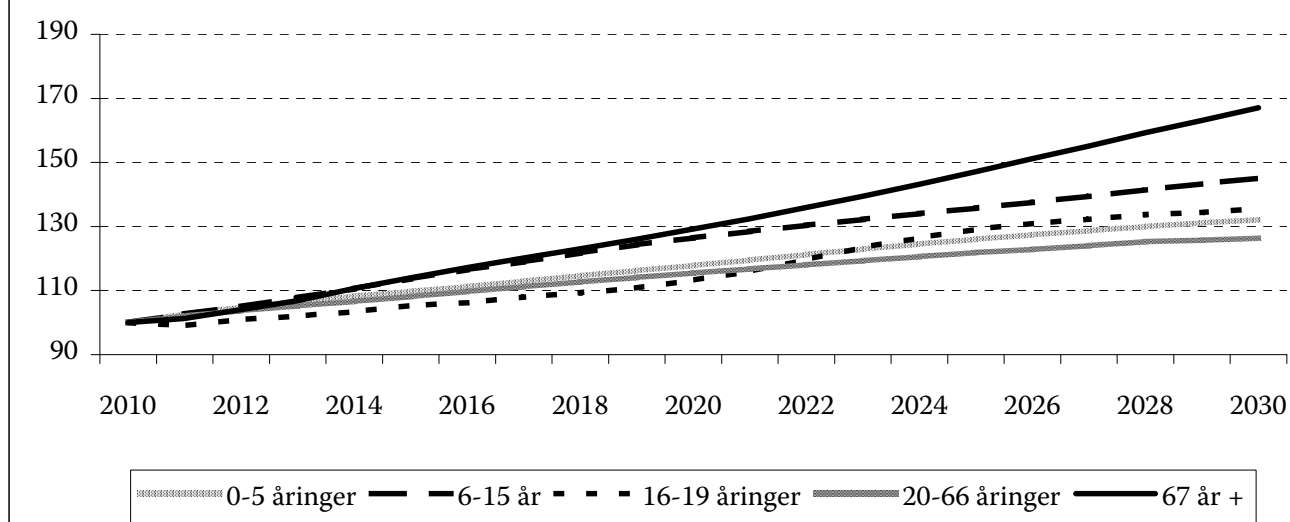
toren har ennå ikke slått ut for fullt, og det er først nå de første store fødselskullene fra begynnelsen av 2000-tallet er i ferd med å nå skolealder. Grappa av personer mellom 6 og 15 år er anslått til å øke med om lag 45 prosent, eller 26 000 personer i fremskrivningsperioden. Den sterke forventede veksten i denne aldersgruppen vil slå inn ganske umiddelbart, og vil enda lenger ut i fremskrivningsperioden føre til en tilsvarende sterk vekst blant ungdom i videregående skolealder.

Den forventede sterke befolkningsveksten vil naturlig nok gi utslag i en markant befolkningsvekst også blant de

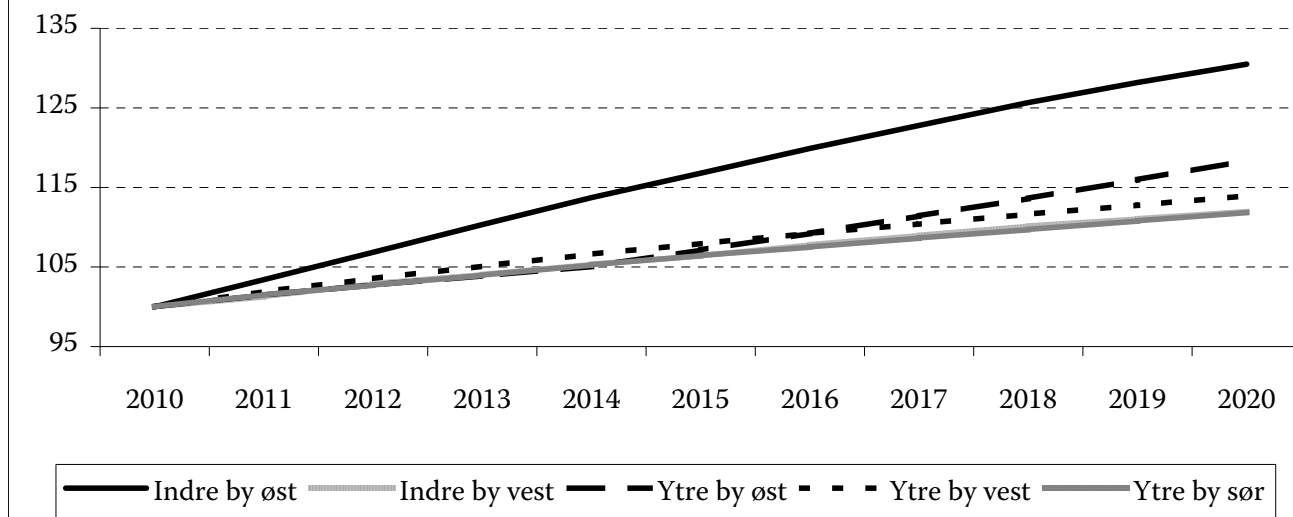
øvrige aldersgruppene. Grappa med personer over 67 år vil oppleve en sterk vekst gjennom hele fremskrivningsperioden. Dette har først og fremst sammenheng med at de store fødselskullene i etterkant av andre verdenskrig nå er i ferd med å nå pensjonsalder, men også redusert dødelighet eller økt levealder spiller inn.

På denne måten ser vi at den sterkeste befolkningsveksten vil komme blant de mer kostnadsgenererende aldersgruppene. Dette er en forventet tendens Oslo deler med landet som helhet, og utfordringene knyttet til endringer i aldersbæreevnen vil bli mer fremtredende på nasjonalt

Figur 3. Fremskrevet prosentvis befolkningsvekst for Oslo pr. aldersgruppe, indeks 2010=100

Figur 4. Fremskrevet prosentvis befolkningsvekst for Oslo pr. byområde, indeks
2010=100

nivå enn for Oslo spesielt. Dette har sammenheng med at mange tradisjonelt har valgt å flytte fra Oslo lenge før de når pensjonsalder.

Sterkest befolkningsvekst i indre by øst

Det er knyttet nokså stor usikkerhet til fordelingen av befolkningsveksten ned på den enkelte bydel. I et langsiktig perspektiv vil det være en forutsetning at det finnes et urealisert potensial for boligbygging dersom det skal kunne skje en sterk befolkningsvekst. I et kortere perspektiv derimot, har det vist seg at lav boligbygging ikke nødvendigvis fører til at befolkningsveksten stagnerer.

Når fremskrivningen brytes ned på den enkelte bydel er anslag rundt fremtidig boligbygging likevel en sentral faktor. Frem mot 2020 ventes det høy boligbygging, og dermed også en sterk befolkningsvekst på rundt 30 prosent i indre by øst, i følge mellomalternativet. For de øvrige byområdene ventes det en vekst på mellom 12 og 18 prosent.

Kilde: Befolkningsfremskrivning for Oslo og Akershus 2011-2030
Kontaktperson: Spesialkonsulent Pål Holmen,
tlf. 23 49 17 21

Tabell 1: Befolkningsfremskrivning for Oslos bydeler

	2010	2015	2020
Oslo i alt	586 860	641 417	692 873
Gamle Oslo	42 569	52 357	62 150
Grünerløkka	45 647	52 552	57 403
Sagene	34 286	38 209	40 356
St. Hanshaugen	32 254	34 907	36 139
Frogner	50 396	53 062	56 447
Ullern	30 250	32 744	34 610
Vestre Aker	43 457	45 962	48 107
Nordre Aker	46 287	50 867	54 045
Bjerke	27 632	30 827	34 959
Grorud	26 074	27 539	28 633
Stovner	29 746	31 305	32 353
Alna	46 603	49 675	58 034
Østensjø	45 577	48 348	49 768
Nordstrand	46 419	49 544	52 706
Søndre Nordstrand	35 768	38 125	40 469
Sentrum	918	1 589	2 458
Marka	1 638	1 849	2 004
Ufordelt på bydel	1 339	1 972	2 233

Oslo-kvinner føder barn som aldri før

Trenden med rekordhøye fødselstall i Oslo fortsetter. Til tross for at nettoinnflyttingen, som har vært rekordhøy de siste årene, nå er på vei nedover igjen, bidrar mange fødte og få døde til at hovedstaden fortsetter å vokse i et høyt tempo.

Ny rekord i antall fødte i 2009

Med 10 254 fødte barn ble det i 2009 nok en gang satt fødselsrekord i Oslo. Det ble dette året født 306 flere barn enn det foregående året. Dersom det legges til at antall døde i fjor ble rekordlavt, gir dette en naturlig tilvekst for hovedstaden på hele 5 871 personer i 2009. Den naturlige tilveksten ble med dette 9 prosent høyere enn den var i 2008.

På samme måte som i 2008 var Gamle Oslo også i 2009

bydelen med flest fødte barn. Hvert tiende nyfødte barn var hjemmehørende her. Målt i absolutte tall ble det født omtrent like mange barn i Gamle Oslo i 2009 som i 2008. Nedgangen er på 8 barn. Andre bydeler med mange fødte barn i 2009 er Grünerløkka med 981 fødte og Sagene med 844 fødte. Nær hvert tredje barn som ble født i Oslo i 2009 var hjemmehørende i en av de tre nevnte bydelene. Tar vi også med St. Hanshaugen, Frogner og Sentrum – det vil si hele indre by – så var 41,7 prosent av de fødte i 2009 hjemmehørende her. Til sammenligning bor 35 prosent av byens befolkning i indre by.

Sterkest vekst i antall fødte i indre by

På St. Hanshaugen har det vært en klar økning i antall fødte fra 2008 til 2009. I 2009 ble det født 11,3 prosent flere barn her enn i 2008. Andre bydeler hvor antall fødte har økt, er Nordre Aker (8,8 prosent) og Søndre Nordstrand (7,1 prosent). Det er kun i tre bydeler at det ble født færre barn i 2009 enn det ble i 2008. I bydel Stovner ble det født 5,6 prosent færre barn i 2009 enn året før. Nedgang er det også på Nordstrand (-2,7 prosent) og det er - som tidligere nevnt - en liten reduksjon i antall fødte i Gamle Oslo.

Få tenåringer blir mor i Oslo...

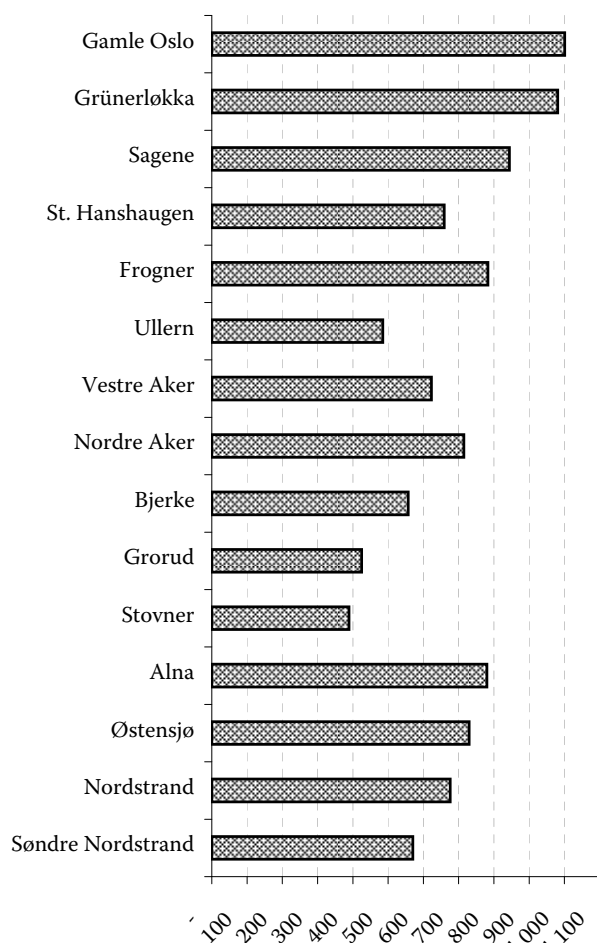
Det er få som blir tenåringsmødre i Oslo – i 2009 var godt under en prosent av kvinnene som fikk barn yngre enn 20 år. Går vi 30 år tilbake i tid – til 1980 – var om lag 4 prosent av kvinnene i tenårene ved barnets fødsel.

Dersom vi ser på mors alder ved barnets fødsel etter bydel i 2009, legger vi merke til at i bydelene Grorud, Stovner, Alna og Søndre Nordstrand ble det i 2009 født langt flere barn med mor i de yngste aldersgruppene. Mens noe i overkant av 3 prosent av kvinnene som fikk barn i bydel Ullern i 2009 var yngre enn 25 år, hadde 16 prosent av kvinnene samme fødealder i Grorud og Stovner. Det samme bildet finner vi i 2008. Det er få tenåringsjenter som får barn i Grorud, Stovner, Alna og Søndre Nordstrand, men flere her får barn i begynnelsen av tjueårene enn i byen ellers.

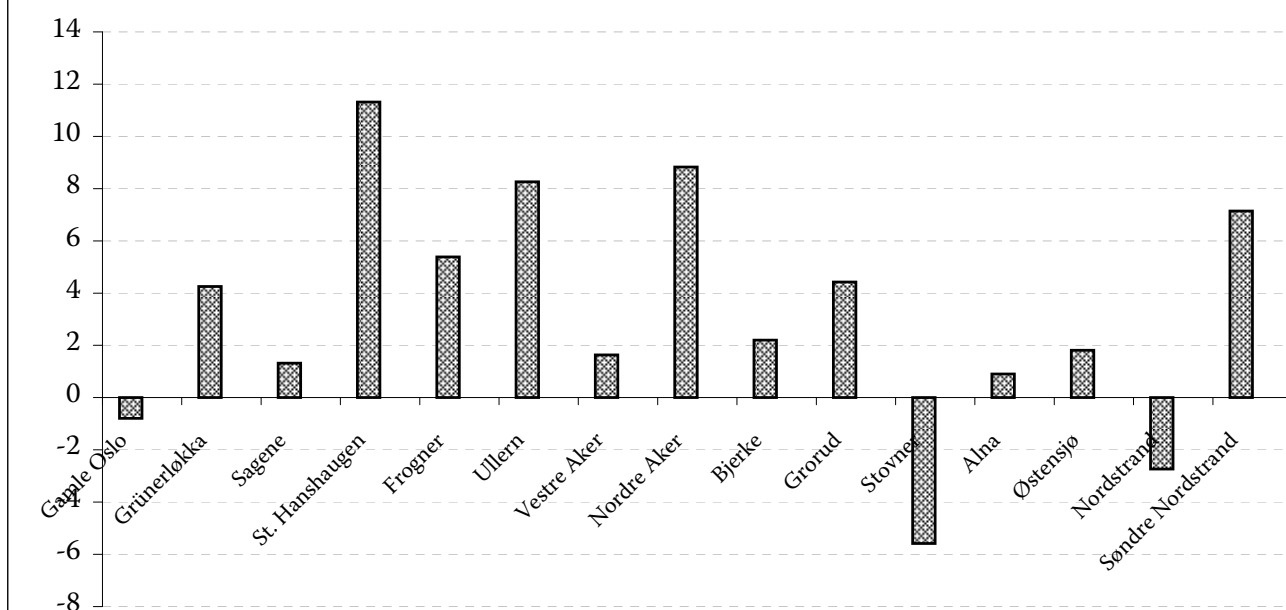
Det kan være flere grunner til at flere yngre kvinner får barn i de fire nevnte bydelene. Kan hende skyldes det egen-skaper ved selve området - er det slik at unge med barn i større grad har råd til å skaffe seg en passende bolig her? Eller er det spesielle kjennetegn ved gruppen av kvinner

Figur 1. Antall fødte i 2009 i Oslos

bydeler

Figur 2. Endring i antall fødte fra 2008 til 2009 etter bydel. Prosent

som velger å få barn i en alder som er anbefalt av flere forskere? I og med at få av disse kvinnene har rukket å fullføre en utdanning, er det vanskelig å si noe om hvorvidt

for eksempel utdanningsnivå har noen betydning. Men vi kan likevel ikke utelukke at flere av disse kvinnene velger å få barn fremfor å fortsette med skole/studier. Vi kan

Tabell 1. Fødte i Oslo 2009 etter mors alder og bydel. Prosent.

	Antall fødte i alt	Mors alder ved barnets fødsel					
		15 år - 19 år	20 år - 24 år	25 år - 29 år	30 år - 34 år	35 år - 39 år	40 år - 49 år
I alt	10 254	0,7	8,0	28,0	38,2	20,6	4,5
Gamle Oslo	1 001	1,0	7,7	29,8	38,1	19,6	3,9
Grünerløkka	981	0,5	7,7	30,1	41,0	17,6	3,1
Sagene	844	0,8	5,6	30,5	42,4	17,5	3,2
St.Hanshaugen	659	0,3	5,0	24,1	46,4	18,7	5,5
Frogner	783	0,3	5,4	24,9	40,6	22,0	6,9
Ullern	485	0,2	3,1	20,6	43,7	26,2	6,2
Vestre Aker	623	0,3	3,9	19,3	40,6	30,0	5,9
Nordre Aker	715	0,4	5,3	21,1	38,9	28,3	6,0
Bjerke	557	0,9	9,0	31,4	35,2	19,9	3,6
Grorud	425	1,2	15,3	30,4	31,8	15,1	6,4
Stovner	389	1,5	14,7	33,2	32,1	14,7	3,9
Alna	780	1,2	13,7	38,2	29,0	15,4	2,6
Østensjø	730	0,8	7,8	30,1	34,9	22,3	4,0
Nordstrand	676	0,9	6,7	23,4	41,0	24,4	3,7
Søndre Nordstrand	570	0,2	14,0	31,2	31,6	17,4	5,6
Sentrum, Marka og Uppgitt	36	-	8,3	30,6	36,1	19,4	5,6

i imidlertid si at en større andel av kvinnene som får barn i 20-24-årsalderen i Stovner, Alna og Søndre Nordstrand har innvandrerbakgrunn. I 2009 ble 3 701 Oslo-barn født av en mor med innvandrerbakgrunn (dvs. at kvinnen selv har innvandret eller er født i Norge av to innvandrerforeldre). Om lag en tredjedel av kvinnene som fikk barn i Oslo i 2009 har dermed innvandrerbakgrunn. Dersom mors fødealder var 20-24 år, er det slik at 515 av 816 barn (63,1 prosent) ble født av en mor med innvandrerbakgrunn. I bydel Søndre Nordstrand er det slik at blant kvinnene med fødealder 20-24 år har fire av fem innvandrerbakgrunn. Innslaget av kvinner med innvandrerbakgrunn er også høy-

ere i den samme gruppen av mødre i bydelene Stovner og Alna enn byen forøvrig. I Grorud ligger derimot andelen like under nivået for hele byen.

... derimot får flere førtiåringer barn

Over tid har foreldrenes alder ved barnets fødsel økt, men de siste årene har imidlertid økningen stagnert. Mens om lag 7 prosent av kvinnene i Oslo fortsatt var tenåringer da de ble mødre i 1972, var denne andelen som tidligere sagt, under 1 prosent i 2009. Aldersgruppen som har vokst kraftigst – dersom vi ser på andel kvinner som får barn i denne gruppen – er 30-34-åringene. I 1972 var fødealderen for rundt 13 prosent av kvinnene mellom 30-34 år, i 2009 ble mer enn hvert tredje barn født av en mor i denne alderen. Mens det blir færre tenåringer som får barn, øker antall kvinner 40 år og eldre som får barn. I 2009 hadde 4,5 prosent av de nyfødte Oslo-barna en mor som hadde passert 40 år. En tredjedel av kvinnene som hadde fylt 40 år ved barnets fødsel, fikk i 2009 sitt første barn.

I gjennomsnitt var førstegangsfødende kvinner i Oslo nesten to år eldre enn i hele landet i 2009. For førstegangsfødende kvinner var gjennomsnittsalderen i hele Norge 28,1 år. En mulig årsak til at foreldrenes alder ved førstegangs fødsel er høyere i Oslo enn i landet som helhet kan være at Oslo tiltrekker seg mange innflyttere som kommer til byen for å ta utdanning. Etter endt utdanning velger mange å prioritere jobb og karriere i en periode før de etablerer seg med barn.

Det er ikke bare de førstegangsfødende som er eldre i Oslo enn i landet som helhet. Det samme bildet får vi ved å se på den gjennomsnittlige fødealderen for alle foreldrene. Fødealderen for Oslo-kvinnene er i snitt 1,4 år høyere enn for alle, mens Oslo-fedrene i snitt er 1,2 år eldre enn alle fedre ved barnets fødsel.

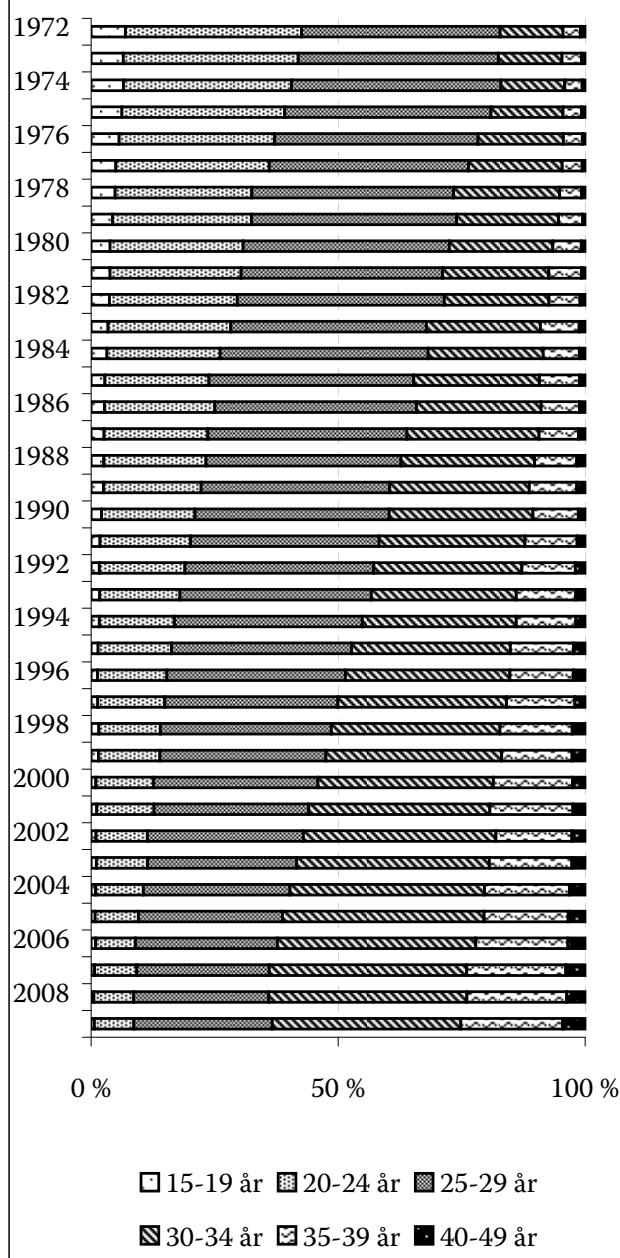
Fruktbarheten i Oslo fortsetter å øke

Det samlede fruktbarhetstallet (SFT) for kvinner 15-49 år fortsetter å øke i Oslo også i 2009. Avstanden mellom Oslos SFT og landets er det samme i 2009 som foregående år. Oslos SFT utgjør nå 94,9 prosent av landets. Tilbake i 1980 var Oslos SFT 82,6 prosent av landets. Ti år senere – i 1990 – var avstanden redusert og Oslos SFT utgjorde nå 90,7 prosent av landets. Ved tusenårsskiftet var avstanden omtrent den samme som i 1990. I løpet av de siste ti årene har avstanden igjen minnet jevnt og trutt, men med enkelte svingninger.

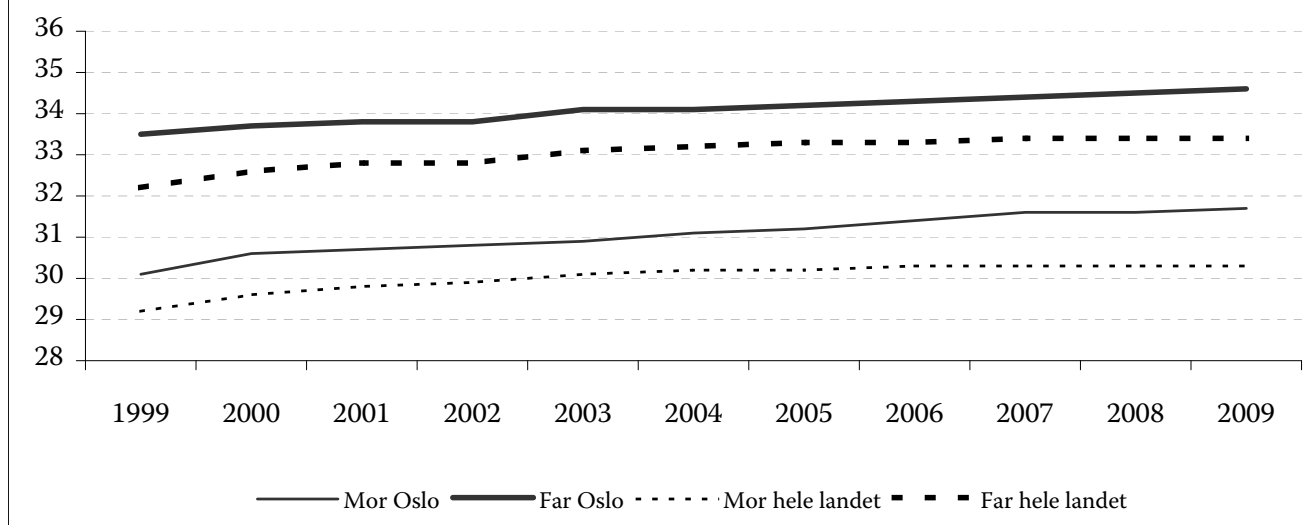
De fleste kvinner som får barn er i alderen 25-39 år. I 2009 var fødealderen for nesten ni av ti Oslo-kvinner nettopp i denne aldersgruppen. Det kan derfor være interessant å se på forholdet mellom antall fødte barn og kvin-

Figur 3. Mors alder ved barnets fødsel

1973-2009. Oslo.

Figur 4 Foreldrenes gjennomsnittlige fødealder. Oslo og hele landet. 1999-2009

ner i alderen 25-39 år. Når byens kvinner i denne aldersgruppen fordeles på bydeler, så bodde det ved inngangen til 2010 like store andeler i Gamle Oslo, Grünerløkka og Frogner – alle med om lag 10 prosent av denne gruppen. Sammenstillingen av antall fødte og antall kvinner 25-39 år etter bydel, viser at det fødes flere barn i bydeler hvor det bor flere 25-39-årige kvinner.

Mange fødte har stor betydning for befolkningsveksten.

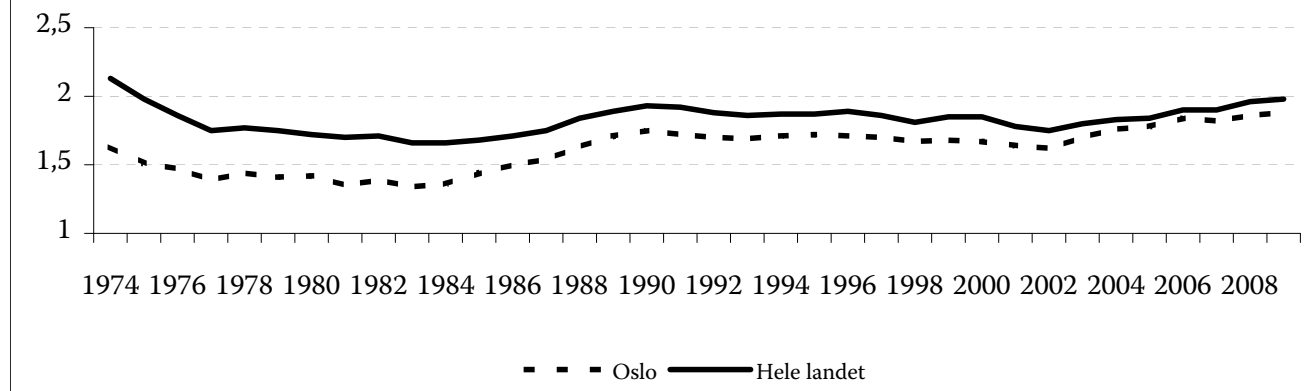
Tilbake i 1986 og 1987 var det flere døde enn fødte i Oslo, men i alle de senere årene har den naturlige tilveksten vært positiv og - med få unntak – blitt høyere for hvert år som har gått.

Naturlig tilvekst er den ene faktoren som bidrar til å

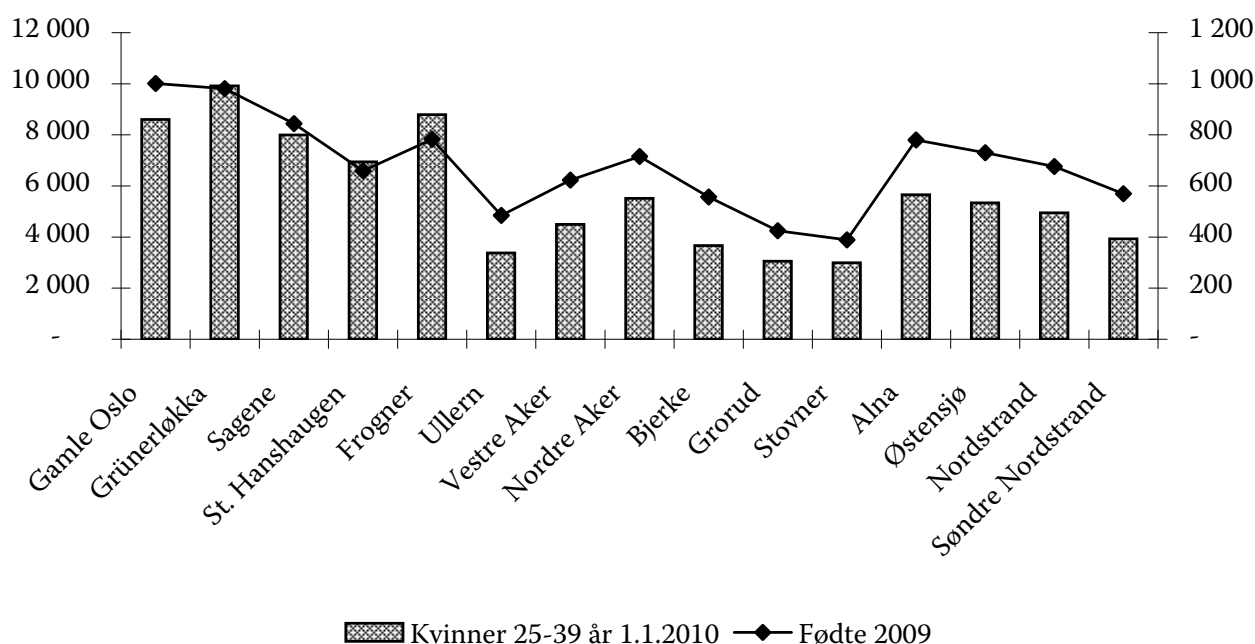
forklare endringer i antall innbyggere i Oslo, den andre er nettoinnflyttingen til byen. Nettoinnflyttingen til Oslo har nesten uten unntak vært positiv etter 1986. Rekorden i løpet av disse årene finner vi i 2008 med en nettoinnflytting på 9 732 personer. I 2009 var nettoinnflyttingen på 5 587 personer, med andre ord en reduksjon på hele 43 prosent fra det foregående året. Når vi sammenligner 2009 med 2008, er det slik at antall personer som flyttet til byen ble redusert noe samtidig som det ble flere utflyttere.

Mens nettoinnflyttingen var større enn folketilveksten i årene 1986 og 1987, har disse to størrelsene fulgt hverandre i årene fra da av. I takt med økende fødselsoverskudd har avstanden mellom nettoinnflyttingen og folketilveksten økt.

Figur 5 Samlet fruktbarhetstall (SFT) Oslo og hele landet. Kvinner (15-49 år) 1974-2009

Figur 6 Kvinner 25-39 år (per 1.1.2010) og antall fødte i 2009 etter Oslos bydeler

Men mange fødte betyr også utfordringer

Det kan se ut som om flere velger å bo lengre i byen med sitt nyfødte barn. I 2000 ble det født 7 864 barn i Oslo. Det samme året flyttet 588 0-åringer ut av byen (basert på alder ved årets slutt). Ut fra dette kan vi anta at mellom 7-

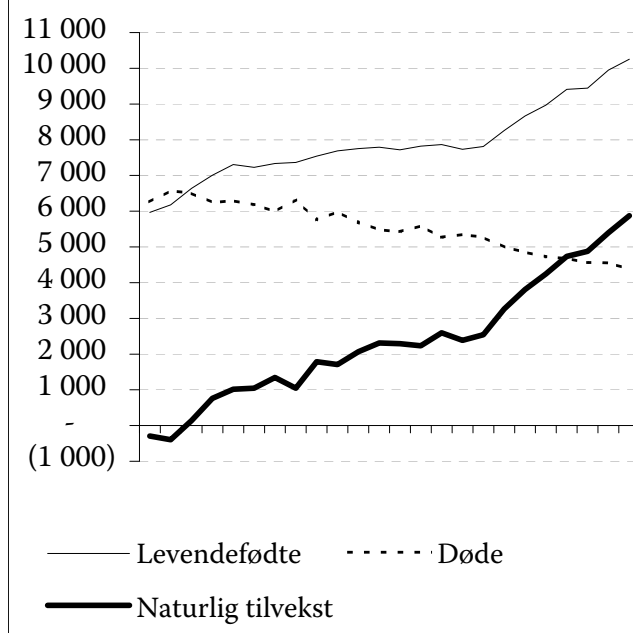
8 prosent av årets fødselskull flyttet ut av byen i sitt første leveår. I 2009 ble det født 10 254 barn i Oslo, det samme året flyttet 560 0-åringer ut av byen. Målt som andel av de fødte utgjør 0-åringene som flyttet ut av byen nå 5,5 prosent. Samtidig flyttet det flere 0-åringer inn til hovedstaden. I 2000 kom det 255 0-åringer til byen, ni år senere kom 275 0-åringer.

Flere barn er med på å holde byen levende, men samtidig er det utfordringer knyttet til dette. Oslo har gjennom flere år bygd stadig flere barnehager, men med fortsatt høye fødselstall ser behovet for flere barnehageplasser til å vedvare fremover.

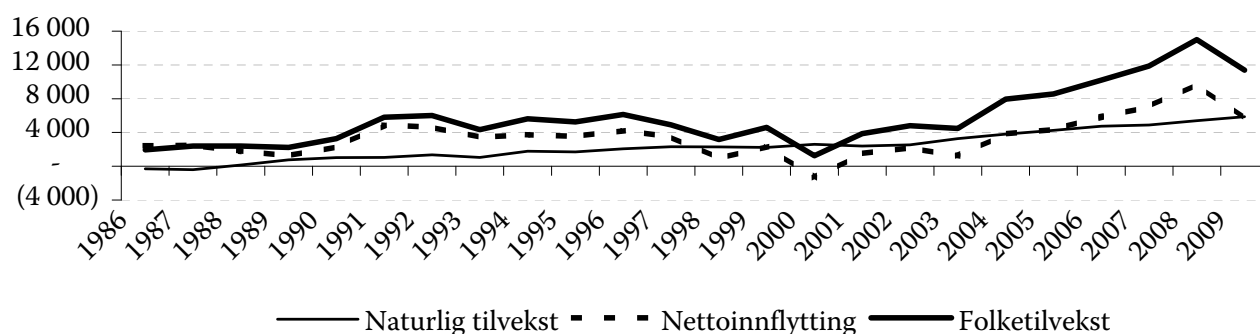
Behovet for barnehageplass melder seg for de fleste idet barnet fyller ett år. En annen utfordring oppstår når barnet skal begynne på skole. De fleste som flytter ut av byen gjør dette før barna begynner på skolen. Per 1.1.2010 bodde det 25 prosent flere barn i alderen 0-6 år i Oslo enn det gjorde ved inngangen til 2000. I 2000 flyttet 4 602 barn i alderen 0-6 år (alder ved utgangen av året) ut av byen. I løpet av 2009 flyttet det 11,3 prosent færre 0-6 åringer ut av byen enn det gjorde ved tusenårsskiftet. Når det samtidig legges til at antall innflyttere i den samme aldersgruppen i løpet av disse årene har økt med 6,6 prosent, viser dette at kullene med nye skolebarn vil være større nå og i årene fremover enn de har vært de siste årene.

Færre utflyttere og flere innflyttere bidrar sammen med økte fødselstall i begynnelsen av 2000-tallet til økt behov for flere skoleplasser. Med unntak av endring i antall fød-

Figur 7 Fødte, døde og naturlig tilvekst. Oslo 1986-2009.

Figur 8 Naturlig tilvekst, netto innflytting og folketilvekst. Oslo 1986-2009

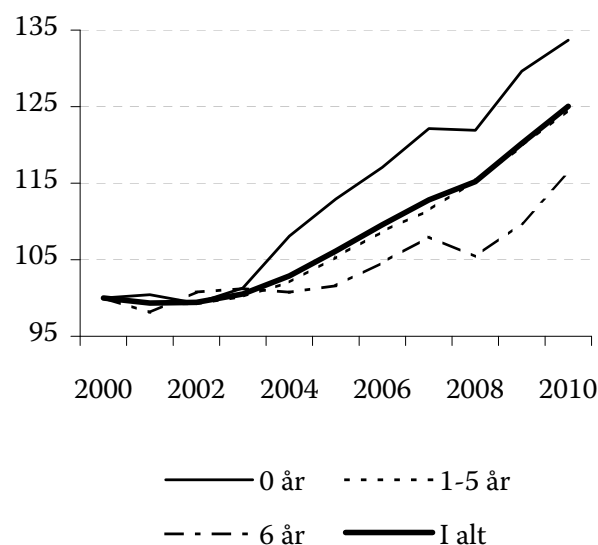

te fra 2006 til 2007, har det fra et år til et annet i perioden fra 2002 – vært en vekst i antall fødte på mellom 3,1 og 5,7 prosent. I 2003 ble det født 5,7 prosent flere barn enn i 2002, i 2004 ble det igjen født 4,9 prosent flere barn enn i 2003. Disse to byksene i antall fødte bidrar til at de kullene som nå skal begynne på skolen er større enn før. I tillegg er det slik at de nye kullene med skolebarn "erstatte" mindre barnekull som går ut av grunnskolen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kontaktperson: Seniorkonsulent Laila Kleven,
tlf. 23 49 17 31

Figur 9 Utvikling i antall barn i ulike aldersgrupper Oslo per 1.1. 2000-2010. Indeks 2000=100.

Flere barn med tiltak i barnevernet i Oslo i 2009

Antall barn med tiltak i barnevernet har økt de siste årene. I løpet av 2009 var det 5 250 barn og unge med tiltak, mens det i 2008 var 4 952 barn og unge med tiltak fra barneverntjenesten. Økningen i antall barn i tiltak var sterkere enn veksten i antall barn i aldersgruppa 0-17 år. Bydelenes nettoutgifter til barnevernstiltak økte fra 1 080,5 mill. kr i 2008 til 1 168,5 mill. kr i 2009.

Barnevernstjenesten skal sikre at barn og unge i aldersgruppa 0-23 år som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig bistand, likeledes å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Når en ungdom er blitt 18 år kan eventuelle tiltak bare skje på frivillig basis. Det er bydelsbarnevernet som har ansvaret for at barn og unge får nødvendig bistand. Dette forsøkes gjort i barnets nærmiljø og i samarbeid med familien så langt dette er mulig. Barne- og familieetaten har ansvaret for å fremskaffe fosterhjems- og institusjonsplasser.

I denne artikkelen presenteres data for 2006, 2007, 2008, og 2009 på sentrale variabler som antall meldinger til barnevernet, antall undersøkelsessaker, antall barnevernsklienter, fordelingen av barnevernsklientene etter om hjelpen gis i familien eller ved omsorgsovertakelse, samt utviklingen i nettoutgifter til barnevern.

Barn med tiltak

Tabell 1 viser at 5 250 barn og unge hadde tiltak i barnevernet i løpet av 2009. Ca. 70 % hadde tiltak i opprinnelig familie. Veksten i antall klienter er i hovedsak kommet blant de klientene som får tiltak i familien, mens veksten i de med tiltak utenfor familien er mindre enn befolkningsøkningen i målgruppa.

Mottatte meldinger

Tabell 2 side 2 viser antall mottatte meldinger i 2006, 2007, 2008 og 2009 for hver enkelt bydel og for Oslo samlet. Tabellen viser en markant vekst i antall meldinger fra 2008 til 2009. De fleste bydelene har hatt en tydelig økning det

siste året. Det er interessant å legge merke til at flere bydelar har hatt et fall i antall meldinger i ett eller to år mellom 2006 og 2009, slik at økningen i et litt lengre tidsperspektiv ikke er så kraftig som endringen fra 2008 til 2009 indikerer.

Fra 2008 til 2009 økte antallet meldinger med 13,8 prosent. 15,9 prosent av meldingene ble avsluttet uten at det ble opprettet undersøkelsessak. Dette er en svak nedgang fra 2008, men klart under nivået i 2006 da 25,2 % av meldingene ble henlagt. Variasjonen mellom bydelene når det gjelder andelen meldinger som henlegges, har blitt sterkt redusert de siste årene.

Antall undersøkelsessaker

Tabell 3 side 16 viser antall undersøkelsessaker i 2006, 2007, 2008 og 2009 både for hver enkelt bydel og for Oslo samlet. Antallet undersøkelsessaker henger sammen med antall meldinger og hvor stor andel av disse som går til undersøkelse. Når antallet meldinger økte fra 2008 til 2009, og andelen henlagte omtrent uendret, ble økningen i antall undersøkelser på 14,0 %.

Det er store forskjeller mellom bydelene i utviklingen i antall saker. Med unntak av Vestre Aker hadde alle bydelene flere saker i 2009 enn i 2006, men flere bydelar har hatt reduksjon i perioden 2006-2008 før antallet steg igjen i 2009.

Andelen av undersøkelser som ender med vedtak om barnevernstiltak, har de siste årene vært forholdsvis stabil. Det betyr at en økning i antall undersøkelser etter noe tid gir flere vedtak om iverksettelse av tiltak.

Barnevernsloven krever at en undersøkelsessak avsluttes innen 3 måneder. For Oslo som helhet ble rundt 84 prosent av sakene avsluttet innen denne fristen, mens over 99 prosent av sakene ble avsluttet innen 6 måneder.

Nettoutgifter til barnevern

Utviklingen i antall barnevernsklienter og utviklingen i net-

Tabell 1. Barn og unge med tiltak i barnevernet 2006-2009

Barn med tiltak	2006	2007	2008	2009	Endring 08-09 (%)
I opprinnelig familie	3 006	3 269	3 464	3 741	8,0 %
Utenfor opprinnelig familie	1 348	1 420	1 488	1 509	1,4 %
I alt	4 354	4 689	4 952	5 250	6,0 %

Tabell 2. Meldinger til barnevernet 2006-2009

Meldinger	2006	2007	2008	2009	Endring 08-09 (%)
Gamle Oslo	292	342	321	424	32,1
Grünerløkka	315	356	323	333	3,1
Sagene	189	193	228	228	0,0
St. Hanshaugen	111	123	113	140	23,9
Frogner	144	164	146	171	17,1
Ullern	86	98	95	120	26,3
Vestre Aker	208	153	141	162	14,9
Nordre Aker	155	121	167	187	12,0
Bjerke	206	183	180	233	29,4
Grorud	281	268	287	324	12,9
Stovner	303	341	323	418	29,4
Alna	396	400	435	482	10,8
Østensjø	321	385	325	379	16,6
Nordstrand	248	315	268	319	19,0
Søndre Nordstrand	553	515	599	577	-3,7
Oslo i alt	3 808	3 957	3 951	4 497	13,8

toutgifter til barnevern, både for hver enkelt bydel og for Oslo samlet går fram av tabell 4 side 17. Det er en vekst i begge størrelsene, men veksten i nettoutgifter til barnevern er mindre enn i antall barnevernstiltak når en tar prisveksten i betraktning. Dette betyr at utgiftene til bistand pr barn og unge med tiltak går litt ned.

Bydelenes samlede utgifter til barnevernstjenester var i 2009 på 1 168 mill. kr. Dette utgjør en vekst på 88 mill. kr

sammenliknet med 2008. Utgiftsbildet varierer over tid og mellom bydelene. De fleste har økning både i antall barn i tiltak og kostnader fra 2008 til 2009. Det er imidlertid ikke noen klar sammenheng mellom opphopning av levekårsulemper og endringer i antall barn i tiltak og kostnadsbilde eller mellom antall barn i tiltak og kostnader.

I bydel Alna økte antall barn i tiltak mens kostnadene gikk ned. Antall barn i tiltak i Søndre Nordstrand endret

Tabell 3. Undersøkelssaker i barnevernet 2006-2009

Undersøkelssaker	2006	2007	2008	2009	Endring 08-09 (%)
Gamle Oslo	256	280	321	397	23,7
Grünerløkka	309	334	345	347	0,6
Sagene	202	215	240	253	5,4
St. Hanshaugen	120	118	117	135	15,4
Frogner	115	151	141	146	3,5
Ullern	78	91	92	132	43,5
Vestre Aker	204	160	132	161	22,0
Nordre Aker	136	120	117	177	51,3
Bjerke	169	157	171	211	23,4
Grorud	233	248	271	333	22,9
Stovner	304	342	359	407	13,4
Alna	299	386	469	528	12,6
Østensjø	266	336	331	409	23,6
Nordstrand	223	325	331	384	16,0
Søndre Nordstrand	569	583	651	641	-1,5
Oslo i alt	3 483	3 846	4 088	4 661	14,0

Tabell 4. Barn med tiltak fra barnevernet i Oslo og nettoutgifter til barnevern 2006-2009 etter bydel. Nominelle priser

	Antall barn med tiltak i løpet av året					Nettoutgifter til barnevern (mill. kr)				
	2006	2007	2008	2009	Endring 08-09 (%)	2006	2007	2008	2009	Endring 08-09 (%)
Gamle Oslo	393	428	427	463	8,4	99	103	106	109	2,2
Grünerløkka	354	392	412	452	9,7	82	88	104	108	4,7
Sagene	346	374	350	377	7,7	71	77	78	86	10,7
St. Hanshaugen	152	173	168	171	1,8	26	36	36	40	13,3
Frogner	149	160	180	180	0,0	29	35	34	35	3,8
Ullern	112	115	118	120	1,7	13	19	20	23	17,6
Vestre Aker	157	148	150	154	2,7	30	43	32	36	12,4
Nordre Aker	174	193	177	199	12,4	34	36	35	31	-9,5
Bjerke	257	258	294	307	4,4	32	37	47	49	4,1
Grorud	254	291	313	357	14,1	97	88	91	94	3,3
Stovner	398	393	454	457	0,7	80	77	84	101	21,3
Alna	437	445	474	497	4,9	100	115	118	112	-4,6
Østensjø	298	348	364	424	16,5	65	79	83	85	2,9
Nordstrand	241	276	287	307	7,0	53	53	61	62	2,3
Søndre Nordstrand	615	695	784	785	0,1	104	129	154	195	24,5
Oslo i alt	4 354	4 689	4 952	5 250	6,0	913	1 015	1 080	1 168	8,1

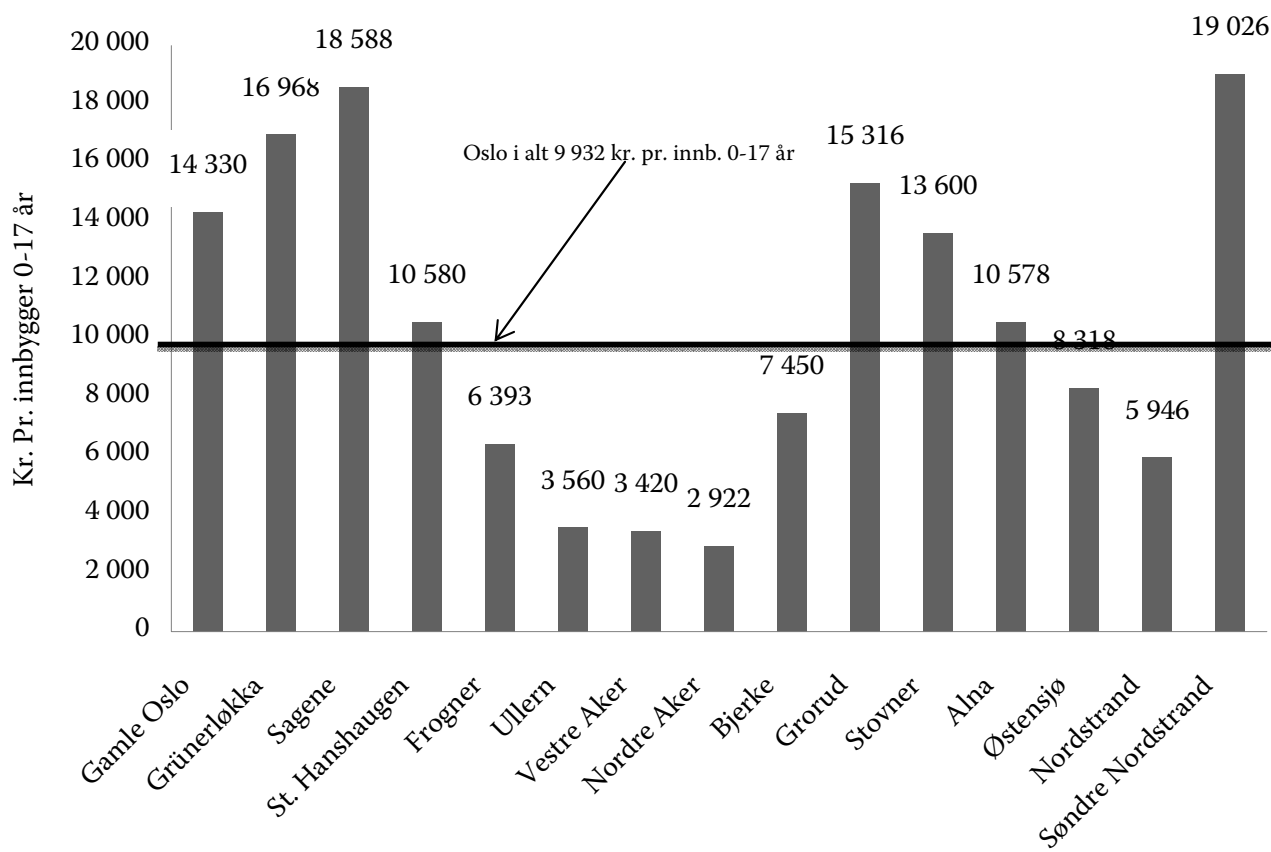
seg ikke mens kostnadene økte betydelig. Antall barn i tiltak har økt kraftig i bydel Østensjø i årene 2007-2009. I

samme periode har nettoutgiftene til barnevern økt mindre enn lønns- og prisstigningen.

Tabell 5. Barn og ungdom med tiltak i løpet av året, fordelt på tiltak i og utenfor familien

	Antall tiltak			Prosentfordeling på type tiltak		
	I familien	Utenfor familien	Tiltak i alt	I familien	Utenfor familien	Tiltak i alt
Gamle Oslo	307	156	463	66,3	33,7	100
Grünerløkka	315	137	452	69,7	30,3	100
Sagene	262	115	377	69,5	30,5	100
St. Hanshaugen	108	63	171	63,2	36,8	100
Frogner	134	46	180	74,4	25,6	100
Ullern	93	27	120	77,5	22,5	100
Vestre Aker	97	57	154	63,0	37,0	100
Nordre Aker	146	53	199	73,4	26,6	100
Bjerke	232	75	307	75,6	24,4	100
Grorud	227	130	357	63,6	36,4	100
Stovner	355	102	457	77,7	22,3	100
Alna	353	144	497	71,0	29,0	100
Østensjø	293	131	424	69,1	30,9	100
Nordstrand	232	75	307	75,6	24,4	100
Søndre Nordstrand	587	198	785	74,8	25,2	100
Oslo i alt	3 741	1 509	5 250	71,3	28,7	100

Figur 1: Netto utgifter barnevern pr. barn og ungdom 0-17 år etter bydel i 2009

Barn med tiltak i og utenfor familien

Tabell 5 side 17 viser at 71,3 prosent av barna er i tiltak i familien, og 28,7 prosent utenfor familien, dvs fosterhjem eller institusjon. Det er variasjon mellom bydelene. Stovner og Ullern har det høyeste innslaget av barn med tiltak i familien (om lag 77 prosent). Lavest ligger Vestre Aker med 63,0 prosent. Variasjonen mellom bydelene har blitt mindre de siste årene. Fordelingen av klientene mellom tiltak i hjemmet og utenfor hjemmet påvirker gjennomsnittskostnaden for barn i tiltak. Tiltak utenfor hjemmet er ofte mer kostnadskrevende enn tiltak i hjemmet.

Nettoutgifter pr. barn

Det er store variasjoner mellom bydelene når det gjelder utgifter til barnevernstjenester. Levekårssituasjonen i bydelene har stor betydning for nivået på barnevernutgiftene.

Figur 1 viser de totale nettoutgiftene til barnevern i hver

enkelt bydel sett i forhold til antall bosatte i aldersgruppa 0-17 år. Dette avspeiler variasjoner i behovet for barnevernstjenester. Ulikheter mellom bydeler kan også være indikasjon på ulik praksis og ulike måter å sette sammen tjenestene for barn og unge på. Nettoutgiftene til barnevern pr innbygger 0-17 år varierer mellom Sagene som har utgifter på 19 353 kr pr innbygger i målgruppen og Nordre Aker som har utgifter på 3 035 kr pr innbygger i målgruppen. Bygjennomsnittet ligger på 9 932 kr pr innbygger 0-17 år.

Oppsummert

Fra 2008 til 2009 har antall meldinger til barnevernet, antallet undersøkelsessaker, antall barn i tiltak og nettoutgifter til barnevernsformål økt. Det samme har antallet ansatte i barneverntjenestene i bydelene.

Kilder: Årsstatistikk for bydelene 2009 og regnskaps- og tjenestedata fra KOSTRA

Kontaktperson: Spesialrådgiver Jan Motzfeldt Dahle, Byrådsavdeling for eldre og sosial tjenester, tlf. 23 46 11 42

Hvor mye og hvorfor øker uførepensjoneringen?

Tidsbegrenset uførestønad ble innført 1.1.2004. Dette er en ytelse som gis når det er en viss sannsynlighet for at vedkommende kan komme tilbake i arbeid senere. På landsbasis er 47.000 personer som mottar denne ytelsen og 5.000 i Oslo. Fra 1. mars 2010 er det innført en ny stønad som erstatter tidsbegrenset uførestønad, attføringspenger og rehabiliteringspenger. Den nye stønaden er kalt arbeidsavklaringspenger.

Rikets tilstand

Tall fra NAV viser at det per 1.1.2010 var 346.200 uførepensjonerte personer i Norge. Det er da medregnet personer som har tidsbegrenset uførestønad. Siden 1.1.2005 har antall uførepensjonerte økt med 35.400 personer, som utgjør 11,4 prosent, samtidig som befolkningen mellom 18 og 66 år har økt med 7,2 prosent. Andelen uførepensjonerte blant bosatte 18-66 år økte fra 10,7 prosent per 1.1.2005 til 11,1 prosent per 1.1.2010. Holdes Oslo utenfor er andel uførepensjonister blant personer 18-66 år 11,7 prosent per 1.1.2010.

I Oslo var 29.045 personer uførepensjonerte per 1.1.2010. Dette utgjør 7,1 prosent av bosatte 18-66 år, langt lavere enn landsgjennomsnittet. Økningen i antall uførepensjonerte siden 1.1.2005 har vært 900 på personer. Oslo har hatt en sterk befolkningsøkning i samme periode, og andelen 18-66-åringene med uførepensjon har gått ned med 0,7 prosentpoeng.

Nivået på uførepensjonerte i Norge ligger høyt i forhold til mange andre land. En viktig årsak til dette er spredt bosetting i langt større grad enn i andre europeiske land. I distriktene er arbeidsmarkedet ofte mer begrenset. De som blir arbeidsledige, særlig de eldre, vil lett kunne ende opp som uførepensjonerte, selv om helsetilstanden kanskje

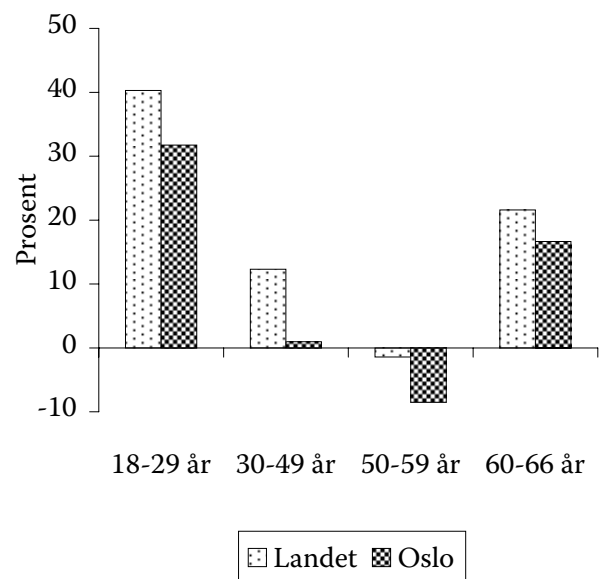
skulle tilsi at de kunne ha vært i arbeid hvis høvelig arbeid var å finne på hjemstedet. Uførepensjon fungerer derfor i noen grad som varig arbeidsledighetsstønad.

Siden Oslo har et stort og variert arbeidsmarked, skjer ikke dette i den grad i Oslo. Dette er en viktig forklaring på at Oslo har relativt langt færre uførepensjonister enn landet som helhet og at økningen er langt mindre.

Det absolutte

Endringen i antall uførepensjonerte fra 1.1.2005 - 2010 er veldig ulik mellom aldersgruppene, og også mellom Oslo og landet som helhet. I aldersgruppen 18-29 år har økningen vært 40 prosent på landsbasis, og 32 prosent i Oslo. Blant 30-49-åringene har landet som helhet hatt en økning på 12 prosent, nesten 10 000 personer, mens det i Oslo har vært en minimal endring. Aldersgruppen 50-59 år har hatt

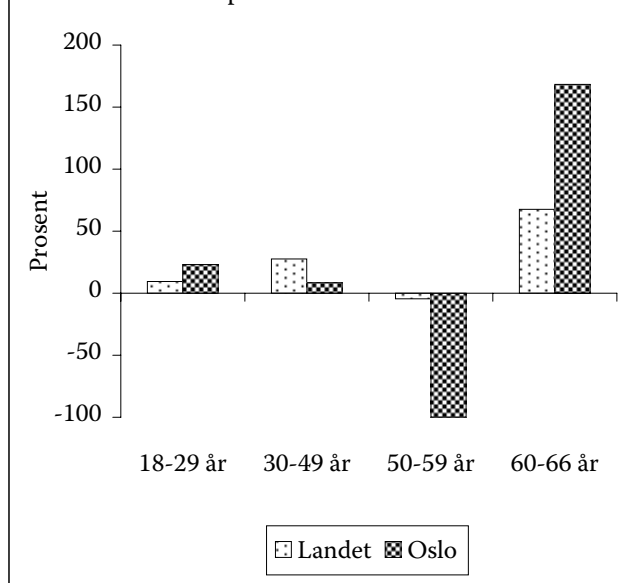
Figur 1. Prosentvis endring i antall uførepensjonerte i Landet og Oslo etter alder per. 1.1.2005 og 1.1.2010

Tabell 1. Uførepensjonerte 18-66 år 1.1.2005-1.1.2010

	Landet	Oslo
2005	310 884	28 150
2006	319 691	28 314
2007	327 818	28 563
2008	333 544	29 008
2009	339 241	28 809
2010	346 239	29 045
Endring 2005-2010	11,4	3,2
Endring i befolkningen		
18- 66 år	7,2	13,1

Figur 2. Fordeling av endring i antall uførepensjonerte i Landet og Oslo etter alder per 1.1.2005 - 2010

nedgang, prosentvis mest i Oslo. I den eldste aldersgruppen har det vært en betydelig økning i antall uførepensjonister, 24 000 personer (22 prosent) i landet som helhet og 1 500 personer (17 prosent) i Oslo.

Figur 2 side viser hvordan den tallmessige økningen av uførepensjonister fordeler seg på de ulike aldersgruppene. For landet som helhet er 68 prosent av økningen personer 60 år og over, mens 38 prosent er under 50 år.

Utviklingen i Oslo avviker en del fra landet som helhet. Økningen i antall uførepensjonerte blant 60 år og over, utgjør nesten 70 prosent mer enn den totale økningen i byen. Aldersgruppen 50-59 år er redusert med langt enn landsgjennomsnittet. Den delen av økningen av uførepensjonerte i den yngste aldersgruppen er større i Oslo enn for landet som helhet.

Økningen i antall uførepensjonister kan i stor grad forklares med befolkningsutviklingen, herunder endring i aldersfordelingen. Antall personer 60-66 år har i perioden 2005-2010 økt med 31 prosent for landet som helhet, og Oslo avviker ikke nevneverdig fra dette. Totalt har antall personer mellom 30 og 59 år bare har økt med 2-3 prosent, Oslo noe mer. Gruppen 18-29 år har økt med 10 prosent på landsbasis, i Oslo med nesten det dobbelte.

Det relative

Siden befolkningen har økt i den aktuelle perioden og også aldersfordelingen endres, er det de relative tallene som er de mest interessante. Andel uførepensjonerte i forhold til befolkningen stiger naturlig nok med alder.

Andelen uførepensjonerte i alle aldersgrupper ligger

betydelig høyere i landet som helhet enn i Oslo. Blant 18-29-åringene er andelen uførepensjonerte dobbelt så høy, henholdsvis 1,6 og 0,8 prosent. Andelen i denne aldersgruppen som er uførepensjonert har gått opp siden 2005, jfr figur 4.

For landet som helhet er andelen uførepensjonerte 30-49 år 6,5 prosent og 4,1 prosent i Oslo. Siden 2005 har denne andelen økt med 0,6 prosentpoeng i landet som helhet og blitt redusert med 0,4 prosentpoeng i Oslo.

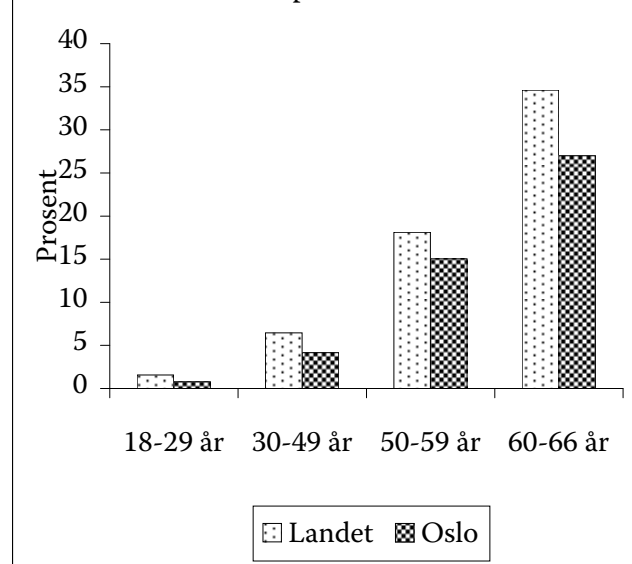
I de eldste gruppene er andelen uførepensjonerte naturlig nok betydelig høyere. For landet som helhet som helhet er 18 prosent i gruppen 50-59 år og 35 prosent i gruppen 60 år og over uførepensjonerte. Tilsvarende tall for Oslo er henholdsvis 15 og 27 prosent. Andelen bosatte i disse aldersgruppene som har uførepensjon har imidlertid gått ned både i landet som helhet og i Oslo, mest i Oslo, jfr figur 4.

I tillegg til den demografiske utviklingen spiller også arbeidsmarkedet inn som forklaringsfaktor for utviklingen i antall uførepensjonerte. Blant annet ser det ut til at flere arbeidsgivere nyansetter eldre arbeidstakere siden andelen uførepensjonister har gått ned i de eldste gruppene. Det er den sterke økningen i unge uførepensjonister som bør vekke særlig bekymring. Hvorfor er det så mange og stadig flere mellom 18 og 29 år som ikke kommer seg inn på arbeidsmarkedet?

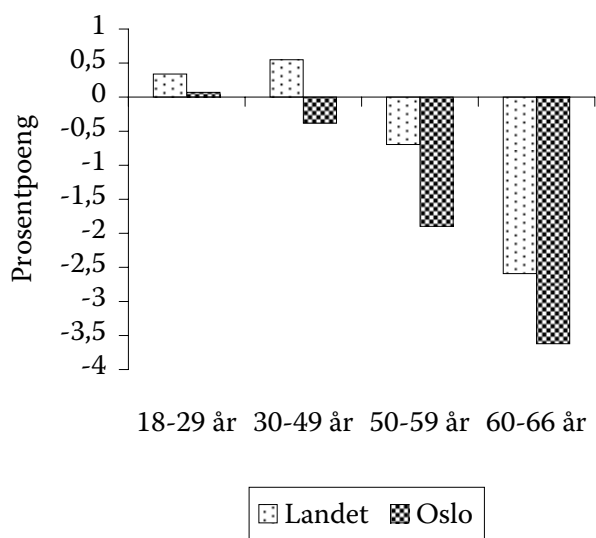
Kjønnsaspektet

Kvinner er i langt høyere grad uførepensjonerte enn menn. Dette gjelder i alle aldersgrupper bortsett fra de yngste hvor

Figur 3. Andel uførepensjonerte i befolkningen i Landet og Oslo etter alder per 1.1.2010

Figur 4. Endring i andelen uførepensjonerte i befolkningen i Landet og Oslo etter alder per 1.1.2005 -2010

andelen uførepensjonerte er omtrent lik for både menn og kvinner. Forskjellen er omtrent den samme i Oslo som i landet som helhet, men andelen av befolkningen som er uførepensjonert er som tidligere beskrevet mye lavere i Oslo. Det er lite trolig at ulikhetene mellom menn og kvinner skyldes forhold på arbeidsmarkedet.

Er det slik at kvinner har høyere sykkelighet enn menn? Har kvinner i større grad yrkesrelaterte sykdommer? Er det slik at det skal mindre til for at kvinner føler seg syke enn menn? Har det med kjønnsroller å gjøre ved at menn tradisjonelt har sin identitet nærmere knyttet til sin rolle

som yrkesaktiv og forsørger, mens kvinner lettere blir akseptert som ikke yrkesaktiv av dem selv og andre? Dette lar seg neppe gjøre å svare på her, annet enn at kvinner faktisk i større utstrekning enn menn søker uførepensjon.

Det diagnostiske

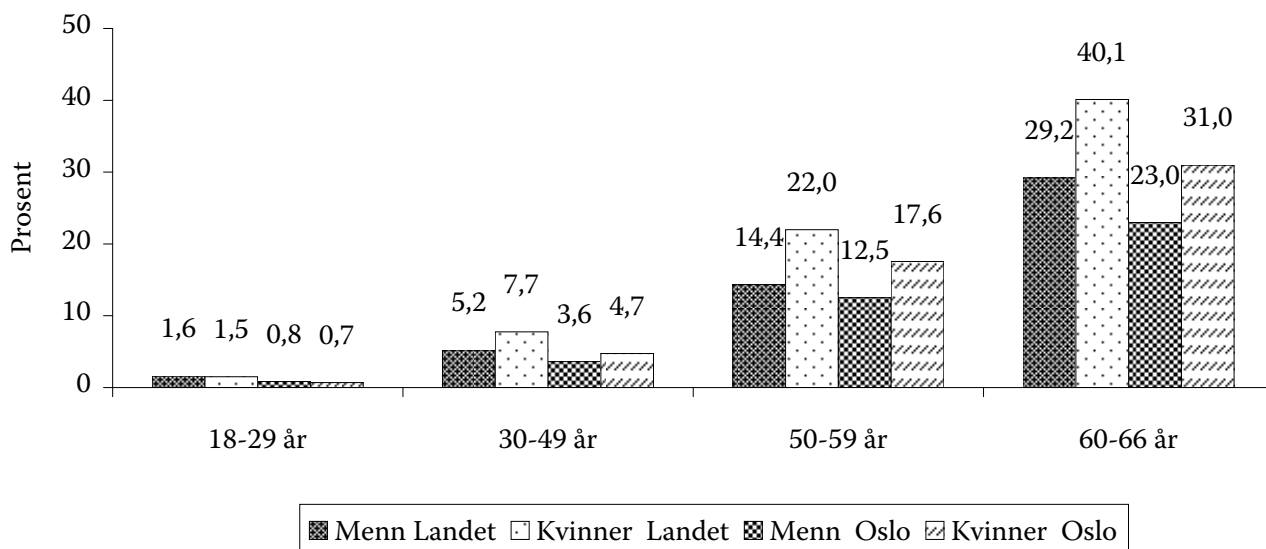
Fra NAV har vi fått uførepensjonerte i grovt inndelte diagnosegrupper. Tallene som presenteres her gjelder hele landet per 1.1.2008. I figurene er i alt 4,4 prosent som ikke har fått endelig diagnose tatt med i søylen for øvrige diagnoser.

Blant de yngste (18 – 29 år) er psykisk utviklingshemning og psykiske lidelser de helt dominerende diagnosene. Siden medfødte lidelser ikke øker særlig mye, skulle det tilsi at den sterke økningen i uførepensjonering i denne aldersgruppen skyldes psykiske lidelser.

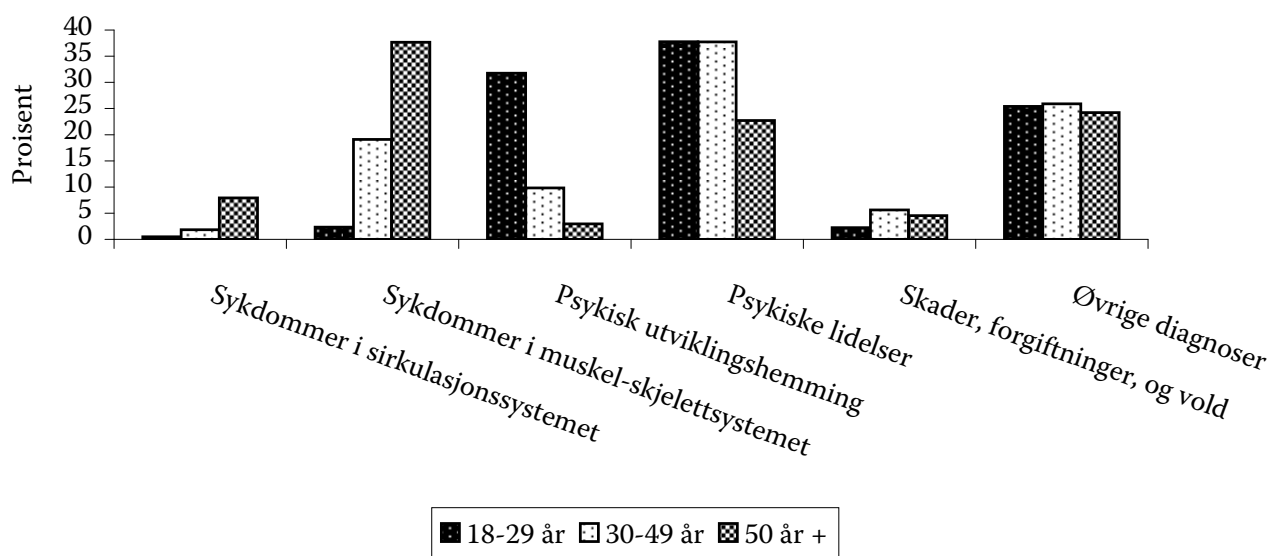
En grunn til dette kan være at det i de senere årene har blitt vanligere å sette diagnoser på ulike adferdsavvik enn tidligere. Med en konkret diagnose vil det være lettere å få positivt svar på en søknad om uførepensjon enn uten. En annen årsak kan være at det er vanskeligere å komme inn i arbeidsmarkedet med svake kvalifikasjoner som f. eks ikke gjennomført videregående skole.

For den midtre aldersgruppen er psykiske lidelser den vanligste diagnosen. I denne aldersgruppen begynner sykdommer i muskler og skjelett å gjøre seg mer gjeldende. For uførepensjonerte personer 50 år og over er sykdommer i muskler og skjelett dominerende. Deretter følger psykiske lidelser. Andre sykdommer som har økende forekomst med stigende alder, for eksempel sykdommer i sirkulasjonssystemet, forekommer i langt mindre grad som

Figur 5. Andel uførepensjonerte etter kjønn og alder per 1.1.2010

Figur 6. Uførepensjonerte etter alder og diagnosegruppe. Landet som helhet

diagnose. Blant personer 60 år og over har 10 prosent av de uførepensjonerte slike lidelser.

Det er betydelige diagnostiske forskjeller mellom menn og kvinner. Forekomsten av sykdommer i muskler og skjelett hos uførepensjonerte er langt høyere blant kvinner enn blant menn og er den diagnosen som er mest vanlig for kvinner 50 år og eldre. Nesten halvparten av de uførepensjonerte 60 år og over har slike diagnoser.

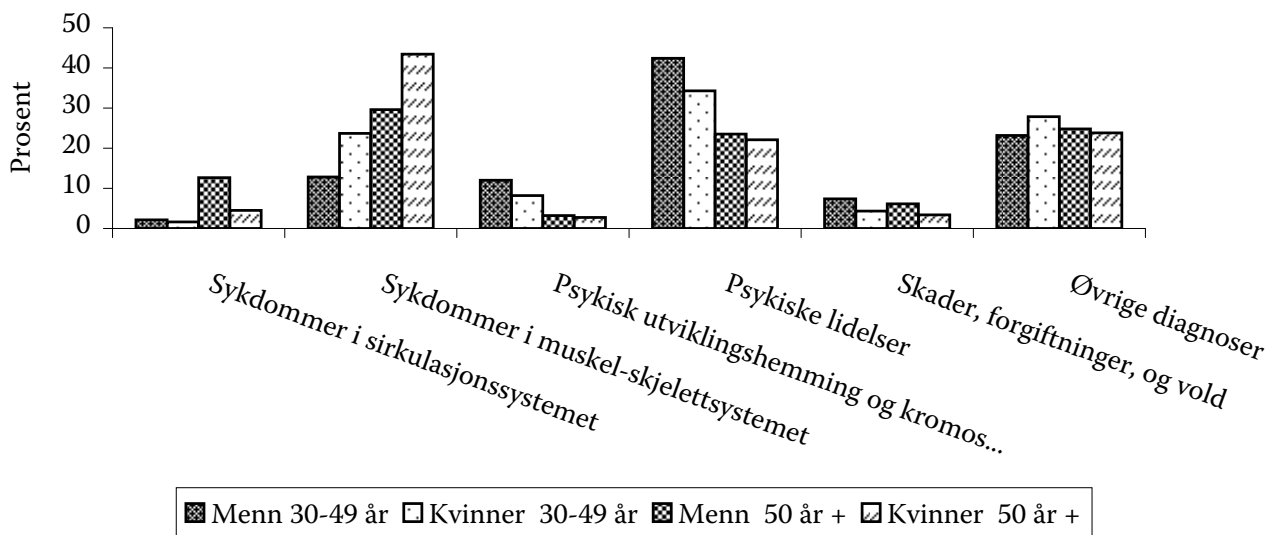
I den andre store diagnosegruppen, psykiske lidelser, ligger menn en del høyere enn kvinner i den yngste aldersgruppen, men det jevner seg ut ved høyere alder. Sykdom-

mer i sirkulasjonssystemet begynner å gjøre seg gjeldende blant de uførepensjonerte 50 år og over, langt mer hos menn enn hos kvinner. For menn 60 år og over gjeldt dette 17 prosent av de uførepensjonerte.

Konklusjon

Vi har sett at antall uførepensjonerte stiger i antall, relativt sett litt opp i landet som helhet som helhet og litt ned i Oslo. Mye av forklaringen finner vi i befolkningsutviklingen, men også arbeidsmarkedet. Vi har sett at Oslo har langt lavere andel uføre enn gjennomsnittet for landet som

Figur 7. Uførepensjonerte etter kjønn og diagnosegruppe Landet

helhet i alle aldersgrupper. Andel blant personer 50 år og over har gått ned de siste årene. Andel uføre mellom 18 og 29 øker betydelig både i Oslo og i landet som helhet.

Den mest dominerende årsaken til uførepensjonering

er psykiske lidelse for personer under 50 år, men lidelse i muskler og skjellett er det mest vanlige for 50 år og over. Blant de yngste er det i tillegg stor andel med psykisk utviklingshemning.

Kilder: Statistikk fra NAV og Statistisk sentralbyrå

Kontaktperson: Seniorskonsulent Åse Løset, tlf: 23 49 17 25

Sykefraværet for kommunalt ansatte i Oslo gikk opp i 2009

Det arbeides målrettet for å redusere sykefraværet i alle virksomhetene i Oslo kommune, blant annet gjennom IA-avtalen med faste rutiner for oppfølging av sykemeldte. Videreføringen av prosjektet "Raskere tilbake – redusert sykefravær i Oslo kommune" og prosjektet "Gravid og glad i jobben" er eksempler på sentralt initierte og videreførte tiltak som det er knyttet forventninger til.

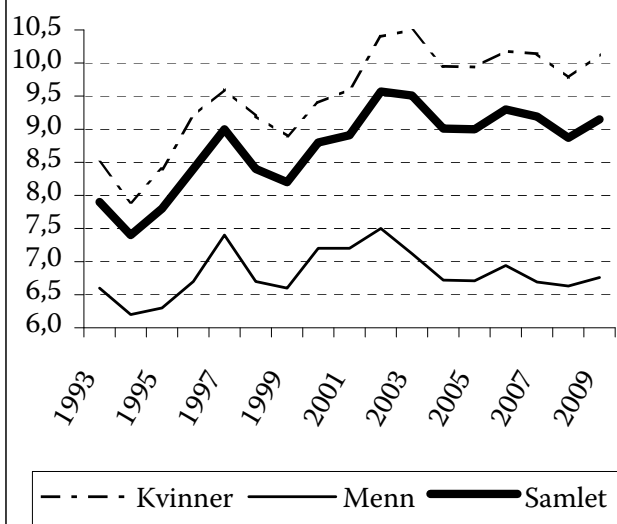
Sykefraværet for Oslo kommunes virksomheter i 2009 var 9,15 prosent. Det er en oppgang på 0,28 prosentpoeng fra 2008 (8,87 prosent). Tallene for sykefraværet er begrenset til den virksomheten der kommunen til enhver tid formelt er arbeidsgiver for; helt eller delvis eide kommunale aksjeselskaper eller virksomhet som er satt ut til private,

er holdt utenfor.

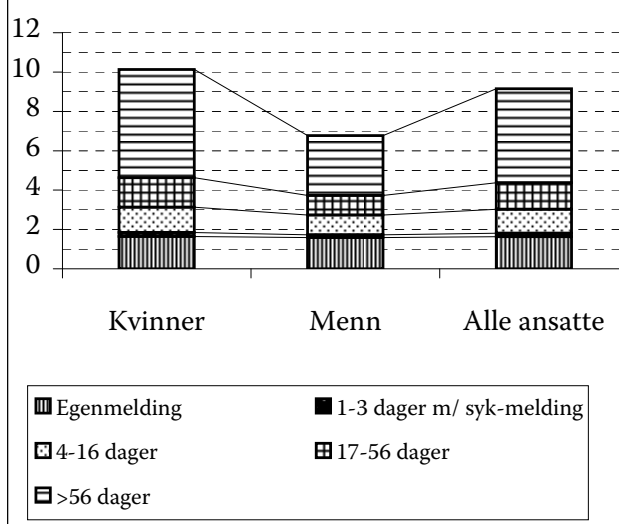
I 2002 hadde kommunen sitt høyeste sykefravær, 9,57 prosent. Fra da av har det vært en fallende tendens bare vært avbrutt av mindre oppganger i 2006 og 2009. Samlet har nedgangen i disse årene vært 0,42 prosentpoeng, 0,27 prosentpoeng for kvinner og 0,74 prosentpoeng for menn.

Figur 1 viser utviklingen av sykefraværet i Oslo kommune samlet og for kvinner og menn hver for seg. Økningen i sykefraværet fra 2008 til 2009 skyldes at både kvinner og menn har økt sitt sykefravær med henholdsvis 0,35 og 0,13 prosentpoeng. Med dette er også forskjellen i kvinners og menns sykefravær økt med 0,22 prosentpoeng til

Figur 1. Sykefraværet i Oslo kommunes virksomheter 1993-2009 etter kjønn. Prosent

Figur 2. Sykefraværet i Oslo kommunes virksomheter i 2009 etter kjønn og fraværets varighet. Prosent

Tabell 1. Sykefraværet i Oslo kommunes virksomheter 2001-2009 etter fraværets varighet. Prosent alle ansatte

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Egenmelding	0,9	1,0	1,0	1,1	1,3	1,4	1,5	1,5	1,6
1-3 dag. m/ sykmelding	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
4-16 dager	1,4	1,5	1,5	1,3	1,4	1,8	1,8	1,1	1,2
17-56 dager	1,5	1,6	1,6	1,5	1,6	2,7	2,7	1,3	1,4
>56 dager	4,8	5,3	5,2	4,9	4,6	3,1	2,9	4,8	4,8
I alt	8,9	9,6	9,5	9,0	9,0	9,3	9,2	8,9	9,2

3,37 prosentpoeng. Ettersom kvinner utgjør 71,4 prosent av de ansatte påvirker dette det samlede sykefraværet markant.

Tabell 1 og figur 2 viser sykefraværet etter varighet for årene 2001-2009 (alle ansatte). Bruken av egenmeldinger økte frem til 2007 og var uendret i 2008. I 2009 har både kvinner og menn økt egenmeldingsbruken igjen med henholdsvis 0,09 og 0,13 prosentpoeng. Samlet økte egenmeldingsbruken i 2009 med 0,11 prosentpoeng til 1,63 prosent. Dette utgjør 39,3 prosent av den samlede økningen i sykefraværet fra 2008 til 2009.

Sykemeldte fravær er stabilt for korttidsfraværet, 1- 3 dager og for langtidsfraværet, 56 -> dager. Til gjengjeld har de mellomlange sykefraværene, 4-56 dager, samlet økt med 0,18 prosentpoeng. Det meste av denne økningen finner vi hos kvinner, 0,24 prosentpoeng mot 0,07 hos mennene. Sett over perioden 2007 til 2009 tid kan det virke som om økningen i bruken av egenmelding har erstattet noe av det sykemeldte fraværet i de korte kategoriene opp til 16 dager.

I figur 3 viser sykefraværet etter byrådsavdelingstilhørighet slik byrådsavdelingenes sektorer var pr desember 2009. Tallene gir begrenset informasjon om sykefraværet for de ulike typer virksomhet. Årsaken er at virksomhetene knyttet til en byrådsavdeling kan være svært forskjellige og ha meget ulike oppgaver. I tillegg kan også den enkelte virksomhet ha ansvaret for vidt forskjellige arbeidsoppgaver og yrkesområder, f.eks. mellom pleiefunksjoner og merkantile funksjoner på et sykehjem.

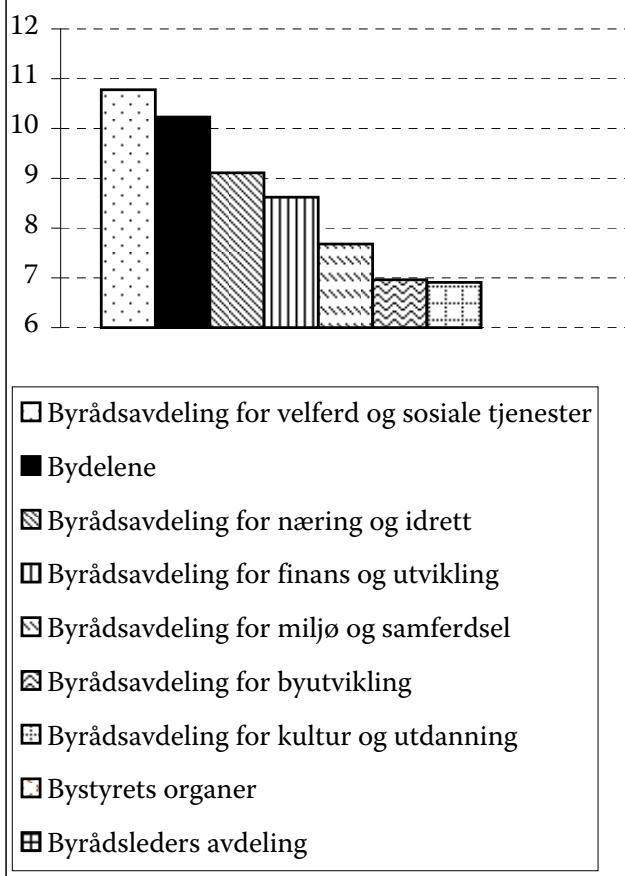
Figuren gir likevel en indikasjon på at det er innen omsorgsyrkene en finner det høyeste fraværet. I 2009 er sykefraværet størst i virksomhetene tilknyttet Byrådsavdeling for velferd og sosiale tjenester, 11,3 prosent. Deretter følger bydelene med 10,8 prosent. Det høye fraværet her kan ha sammenheng med at det aller meste av pleie- og omsorgsvirksomheten i kommunal regi er organisert her. Eksempelvis har de ansatte i hjemmetjenesten i hele byen under ett en samlet sykefravær på 12,6 %, sykehjemmene har et sykefravær på 12,1 prosent og barnehagene 11,8 prosent.

Tilsvarende har virksomheter med stort innslag av "kontorfunksjoner" med varierte arbeidsoppgaver et lavt sykefravær. Eksempler på dette har en i Byrådsleders kontor med bl.a. kommunens sentraladministrasjon, samt Bystyrets organer som begge har et samlet sykefravær på 4,9 prosent, klart under kommunens gjennomsnitt på 9,15 prosent.

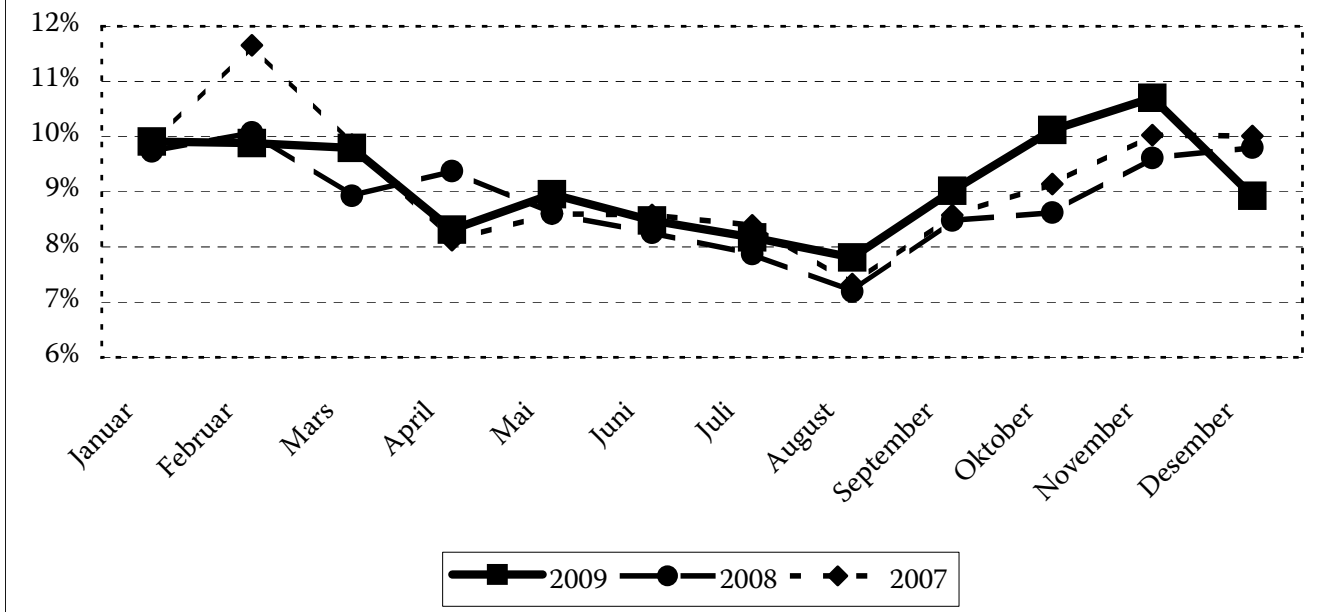
Figur 4 viser det samlede sykefraværet i Oslo kommunes virksomheter per måned årene 2007 - 2009.

Figuren viser at bortsett fra i februar og april er sykefraværet i 2009 likt eller høyere enn i 2008 hver måned frem til og med november. I oktober og november var sykefra-

Figur 3. Sykefraværet i Oslo kommunes virksomheter 2009 etter byrådsavdeling. Prosent

Figur 4. Sykefraværets utvikling 2007 - 2009

været i 2009 henholdsvis 1,5 og 1,1 prosentpoeng høyere enn i 2008. Fra november til desember 2009 faller sykefraværet fra 10,7 til 8,9 prosent, en nedgang på hele 1,8 prosentpoeng. Dette er også markant lavere enn sykefraværet i desember 2008, 9,8 prosent, og desember 2007, 10 prosent. Tallene for 2010 viser at det markant lavere sykefraværet ikke var et desemberblaff, men så langt har vedvart de første fire månedene.

Det gjøres et solid og engasjert arbeidet for å øke nærværet til de ansatte i Oslo kommune. Allikevel kan det også tenkes andre forklaringsmodeller for denne plutselige endringen i sykefraværet i desember. Siste halvår 2009 var preget av trusselen om en pandemi i tilknytning til svineinfluensaen. Planleggingen av tiltak begynte før sommeren. Vi kan anta at da meldingene om et økende antall syke kom utover høsten tok både virksomhetene i Oslo kommune

og den enkelte ansatte tiltakene på alvor. Blant annet ble det fokusert sterkt på håndhygiene. I slutten av oktober begynte massevaksineringsen i Oslo med de utsatte gruppene som første prioritet.

Det er nærliggende å tro at det økte fokuset på personlig hygiene og vaksineringsen kan være medvirkende til den plutselige nedgangen i sykefraværet i Oslo kommune i desember 2009. Det er også senere meldt i mediene at den årlige vinterinfluensaen ser ut til å ha uteblitt på nyåret 2010. Dersom dette er noe av forklaringen på omslaget i sykefraværet i Oslo kommune kan vi takke tiltakene i kampen mot svineinfluensaen for hjelpen. Samtidig kan det kanskje medføre at influensavaksine og håndhygiene kan tas med som enkle og konkrete tiltak for å øke nærværet blant de ansatte.

Kilde: Sykefraværstatistikk for Oslo kommune/Datavarehuset

Forfatter og kontaktperson: Spesialrådgiver Pål E Torkildsen, tlf 23 29 17 24